

Боқий фикр

Интеллектуал ва маънавий бойликка эга бўлган халқ ва миллат, ҳеч шубҳасиз, ҳақли равишда бузунги ва эртанги кунга эгаллик қила олади.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

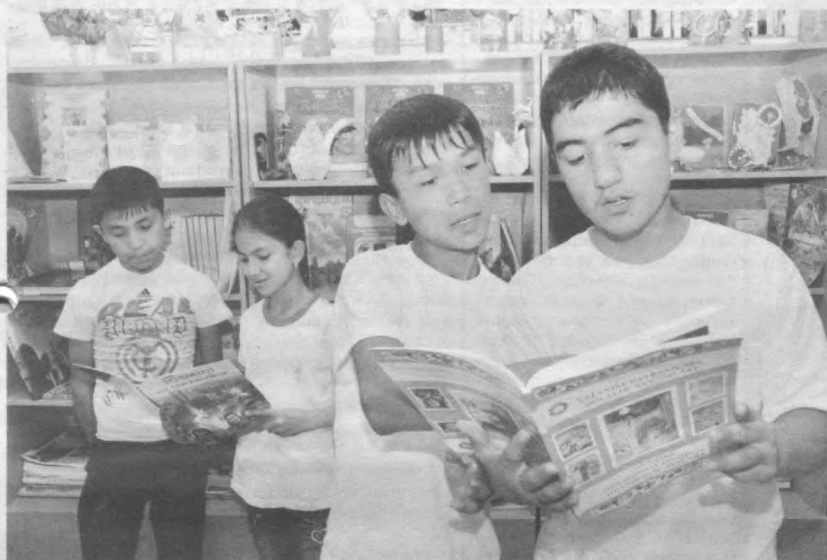
ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 22-iyun, shanba №50 (8595)

Kuch - bilim va tafakkurda

БИЛИМДОН ЎҚУВЧИЛАР

“Куёшли”да мазмунли ва мароқли дам олишмоқда

Инсонни интилишга қорлайдиган омиллардан бири рағбатдир. Рағбат чарчоқни унуттиради, миннатдорлик туйғусини уйғотади, вазифасига виждонан ёндашиш ҳиссини оширади. Айниқса, ўғил-қизларни билим олишга қизиқтириб, тенгдошлари билан соғлом рақобатга ундайди.

Тошкент вилояти Бўстонлиқ тумани

«Yoz — 2013»

Чимён қўрғонидagi азим тоғлар бағрида жойлашган «Куёшли» оромгоҳига йўлингиз тушса, билимлар беллашувида сараланиб, ушбу дам олиш масканида ҳордиқ чиқараётган болалар руҳиятидаги кўтаринчиликни кўриб, бунга яна бир қарра амин бўласиз.

(Давоми 6-бетда.)

Oliy Majlis Qonunchilik palatasida

ДЕПУТАТЛАР ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ 2013 ЙИЛ БИРИНЧИ ЧОРАГИДАГИ ИЖРОСИНИ КЎРИБ ЧИҚДИЛАР

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Регламенти тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 31-моддасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2013 йил биринчи чорагидаги ижросига доир ҳисоботи кўриб чиқилди. Ушбу масала юзасидан молия вазири ўринбосари М.Мирзаев маъруза қилди.

Мамлакатимизнинг асосий молиявий ҳужжати ижроси устидан парламент назорати Қонунчилик палатасининг устувор вазифалари жумласига қиради, шу сабабли у депутатлар корпусининг диққат марказида туради. Яқинда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Регламенти тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва

қўшимчалар киритиш ҳақида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни талабларидан келиб чиққан ҳолда олдинроқ сиёсий партиялар фракциялари ва Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатлар гуруҳининг мажлислари бўлиб ўтди. Уларда Вазирлар Маҳкамасининг мазкур масалага доир ҳисоботи дастлабки тартибда кўриб чиқилди.

(Давоми 3-бетда.)

ЁРКАТАЙНИНГ ЯНГИ МАКТАБИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

2013 йил Инвестиция дастурига мувофиқ, Уйчи туманидаги 11-мактаб тубдан янгиланмоқда. “Стандарт” масъулияти чекланган жамияти бунёдкорлари билим даргоҳига янги қиёфа бахш этиш ва замонавий ўқув шароитларини яратиш учун икки навбатда меҳнат қилаётганлар.

7-бет

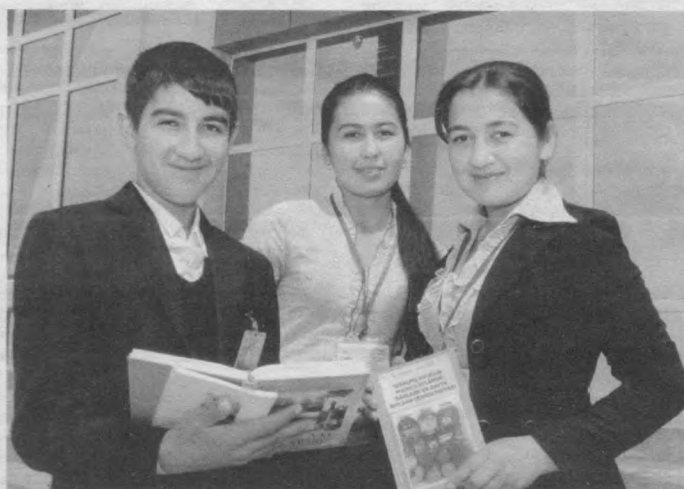
ТОҒДАЙ ТАЯНЧ, СУЯНЧИҚ...

Тоғ ҳамиша маҳобати, сирлилиги, гўзаллиги билан одамзотда гайрат уйғотган. Киши тоғ олдида ўзини ожиз, ёлғиз сезади. Қачонки тоғ қудрати, қувватига яқинлик туйса, англасса, уйғунлик мақомига ўтса, кўркув ўрнини муҳаббат эгаллайди.

8—9-бетлар

ТАЪЛИМНИНГ КЕЙИНГИ БОСҚИЧИ

9-синф битирувчиларининг ўз мақсадлари сари янада дадил одимлаши ҳамда келажак тақдирини яратишида муҳим ўрин тутади

Тўғри танланган касб инсон бахтли яшашининг муҳим омилларидан бири экани маълум. Дарҳақиқат, киши ҳаётда ўз ўрнини топиб, фаровон ва обод турмуш кечиришида ёшлиқда кўнгил истаги ва қизиқишлари асосида касб-хунар эгаллаши муҳим ўрин тутади. Айтиш жоизки, юр-

Qaror va ijro

тимизда умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларининг иқтидори ва истеъдодидан келиб чиққан ҳолда касб танлашига кўмаклашиб, 9-синф битирувчилари ўрта махсус, касб-хунар таълимига тўлиқ қамраб олинмоқда.

Вазирлар Маҳкамасининг «2013-2014 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг ўрта махсус, касб-хунар таълим муассасаларига қабул тўғрисида»ги қарори эълон қилинган, бу жараёнга жиддий эътибор қаратилиб, тегишли идоралар, муассаса ва ташкилотларнинг масъулияти янада ортди. Мамлакатимизнинг барча ҳудудларида умумтаълим мактабларининг 9-синф битирувчиларини касб-хунар коллежлари ва академик лицейларга тўлиқ қамраб олиш, маҳаллий иқтисодиёт тармоқлари ва соҳаларида талаб юқори бўлган касблар ва мутахассисликлар бўйича ўрта махсус маълумотли кадрларни мақсадли ва сифатли тайёрлаш юзасидан бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

(Давоми 5-бетда.)

Абдулла Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш Марказий институтида «Халқ таълими педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малака ошириш таълими самарадорлигини оширишда педагогик инновациялар» мавзусидаги республика илмий-амалий конференцияси ўтказилди.

Ялпи мажлисда ўтган йили тизим муаммоларига бағишланган конференция якунида олинган тавсиялар асосида педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини оширишда қатор ижобий ўзгаришлар кузатишганини таъкидлаб ўтилди.

Конференция

САМАРҚАНД САЁҲАТИ

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университетида таълим-тарбия ва фан соҳасида самарали фаолият олиб бораётган бир гуруҳ профессор-ўқитувчиларнинг Самарқанд шаҳрига саёҳати ташкил этилди.

Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари қасаба уюшмаси Марказий кенгаши ташаббуси билан уюштирилган ушбу тадбир давомида илм дargohining 90 нафар профессор-ўқитувчилари қадим ва навқирон шаҳарни зиёрат қилишди.

— Саёҳатга асосан талаба-шогирдлари юртимиз ва халқаро миқёсидаги фан олимпиадалари, спорт мусобақаларида муваффақият қозонаётган профессор-ўқитувчилар жалб этилди, — дейди университет хотин-қизлар қўмитаси бошланғич тақдироти раиси Лаълихон Муҳаммадиева. — Педагогларимиз Самарқандни иштиёқ ва заъқ билан томоша қилишди. Осори-атикаларга бой масканлардаги нақшинкорлик яна бир бор ҳайратимизни оширди. Очиги, Самарқандга борсак фақат тарихий биноларни томоша қиламиз дегандик. Шаҳар кўчаларида пойтахтимиздан қолшимайдиган даражада замонавийлик ва гўзаллик уйғунлашганидан баҳраманд бўлдик.

Саёҳат давомида педагоглар Амир Темури, Шоҳи Зинда, Регистон мажмуаси, Улуғбек расадхонасида бўлишди. Имом ал-Бухорий ёдгорлик мажмуини зиёрат қилишди. Мустақиллик йилларида шаҳарда амалга оширилган бунёдкорлик ишлари билан танишдилар.

Ҳақим Жўраев, «Ma'rifat» муҳбири

“Kelajak ovozi — 2013”

ИСТЕЪДОДЛАР САРАЛАНМОҚДА

“Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми” жамгармаси, “Келажак овози” ёшлар ташаббуслари маркази, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамкорлигида ўтказилаётган “Келажак овози” кўрик-танловининг Бухоро вилояти босқичи якунланди.

Мамлакатимизда ёш истеъодларни кашф этиш, уларнинг интеллектуал ва ижодий салоҳиятини рўёга чиқариш ҳамда ҳар томонлама қўллаб-қувватлашда мазкур танловнинг аҳамияти йил сайин ортиб бормоқда.

— Жорий йилда кўрик-танловда иштирок этиш учун аввалги йилларга нисбатан анча кўп — 8565 нафар йигит-қиздан ариза тушди, — дейди “Келажак овози” ёшлар ташаббуслари маркази вилоят бўлими раҳбари Ойбек Қодиоров. — Улар орасидан қарийб етти юз нафари вилоят босқичига йўланма олди.

Таълим муассасаларида ёшларнинг чуқур билим олиши ҳамда ўз иқтидорини юзага чиқариши учун барча шароит яратилгани улкан самаралар бераётир. Бу танловнинг, айниқса, ахборот технологиялари, рационализаторлик таклифлари ва техника ишланмалар йўналишларида янада яққолроқ кўзга ташлан-ди.

Ҳолилар танловнинг мамлакат босқичига йўланма олди.

Суратда: кўрик-танлов иштирокчилари.

Э.ЁДГОРОВ,
ЎЗА муҳбири

Т.ИСТАТОВ (ЎЗА) олган сурат.

ИЛМИЙ ЯНГИЛИКЛАР ВА ИЛҒОР ТАЖРИБАЛАР

долзарб мавзудаги маърузаларда ўз аксини топди

Анжуманда таъкидланганидек, бугун кадрлар малакасини ошириш жараёни ҳозирги ижтимоий-иқтисодий талабларга мувофиқ ташкил этилиши, унинг шакл ва мазмуни, усуллари замонавий даражада бўлиши долзарб аҳамият касб этади. Соҳани такомиллаштиришнинг бир қанча йўналишлари мавжуд бўлиб, педагогик инновациялар ҳамда инновацион ёндашувлар-

дан амалда фойдаланиш ўз самарасини беради.

Конференция давомида 7та шўъбада илмий-педагогик муаммолар ечимини топиш ва тажриба алмашиш мақсадида қизғин бахс-мунозаралар олиб борилди, тажриба ва илмий-услубий янгиликлар ўртага ташланди.

Назокат ХОЛМЕТОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди

ГРАНТ ОЛИШ УЧУН ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танлов мавзуси: “Мустақил фикрлайдиган, қатъий ҳаётий позиция ва ишончга эга ёшларни тарбиялаш, уларни мамлакатимизнинг бой тарихий мероси билан яқиндан таништириш, ёшларнинг илмий-техник, ижодий, интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш йўналишидаги лойиҳаларни давлат ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда амалга ошириш”.

Танловда Ўзбекистон Республикасининг нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамияти бошқа институтларининг қуйидаги йўналишлардаги лойиҳалари кўриб чиқиш учун қабул қилинади:

— мустақил фикрлайдиган, қатъий ҳаётий позициясига ва ишончга эга ёшларни тарбиялаш соҳасида ижтимоий шерикликни кучайтиришга қаратилган комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш;

— ёшларнинг илмий-техник, ижодий ва интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш;

— ёшларга эҳтиёж мавжуд бўлган касбларни ўрганишига, олий ўқув юртилари, касб-хунар коллежлари ва академик лицей битирувчиларини, айниқса, кичик шаҳар ва қишлоқ жойларда ишга жойлаштиришга кўмаклашиш;

— истеъдодли, қобилиятли ёшларни илмий фаолиятга кенг жалб этилишига, ўз ижодий ва интеллектуал салоҳиятини намоён қилишига шароит яратиш;

— ёшларни миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш, мамлакатимизнинг бой тарихий мероси билан ошно қилиш;

— ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини кенг тарғиб қилиш, уларни гиёҳвандликдан, ахлоқсизликдан, турли зарарли хавф ва бошқа ёт таъсирлардан, савияси паст «оммавий маданият»нинг ёшлар онгига сингдирилишидан ҳимоя қилиш.

Танловда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. Жамоат фонди номига ариза тақдим этилаётганлиги ҳақидаги қузув хати;

2. Жамоат фондининг www.fundngo.uz сайтида жойлаштирилган шаклда тўлдирилган грант лойиҳасининг аризаси;

3. Грант лойиҳанинг электрон шакли (funduz@parliament.gov.uz электрон манзилига тақдим этиш);

4. Ташкилотнинг давлат рўйхатидан ўтганлиги ҳақидаги гувоҳнома нусхаси;

5. Низом нусхаси (ташкилот муҳри билан тасдиқланган ўзгариш ва қўшимчалар билан). Бундан ташқари, тақдим этилаётган ҳужжатларга манфаатдор давлат ва жамоат ташкилотларининг тавсияномаси ва мазкур лойиҳанинг қўллаб-қувватлаш хати илова қилиниши мумкин.

Битта лойиҳа учун ажратиладиган грант миқдори — 15 миллион сўмгача.

ННТларнинг ўз маблағларини жалб этилиши қўллаб-қувватланади. Ҳужжатлар оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган кундан бошлаб 2013 йил 15 июль соат 18.00 га қадар қабул қилинади.

Танловда давлат рўйхатидан ўтган нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари иштирок этишлари мумкин.

Танлов бўйича ҳужжатлар муҳрланган конвертда (А4 формат): “100035, Тошкент шаҳри, Бунёдкор шоҳ кўчаси, 1-уй” манзилда жойлашган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди номига юборилиши шарт.

Танловда иштирок этиш шартлари ва танлов ҳужжатларининг намуналари билан Жамоат фондининг www.fundngo.uz расмий сайтида танишиш мумкин.

Маълумот учун телефон: 239-26-76, 239-26-64.

ДЕПУТАТЛАР ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ 2013 ЙИЛ БИРИНЧИ ЧОРАГИДАГИ ИЖРОСИНИ КЎРИБ ЧИҚДИЛАР

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Конунчилик палатаси мажлисида таъкидландики, жаҳон иқтисодиётида давом этаётган мураккаб жараёнлар ва салбий тенденцияларга қарамай, мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясининг энг муҳим устуворликлари ҳамда мамлакатимиз Президент томонидан белгилаб берилган жорий йилдаги иқтисодий дастурнинг асосий вазифалари изчил рўйбга чиқарилиши натижасида ҳисобот даврида Ўзбекистон иқтисодиётининг барқарор ўсиш суръатлари ва макроиқтисодий муаносиблиги таъминланди.

2013 йилнинг I чорагида ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари — 7,5 фоизни, sanoat маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми — 6,0 фоизни ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ҳажми — 6,2 фоизни, қурилиш пудрат ишлари ҳажми — 13,2 фоизни ташкил этди.

Ички талабни рағбатлантириш, истеъмол товарлари ишлаб чиқарувчи маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни қўллаб-қувватлаш ва маҳсулот ишлаб чиқариш-ни маҳаллийлаштиришни чуқурлаштириш бўйича кўрилатган чора-тадбирлар истеъмол товарлари ишлаб чиқариш ҳажми 9,4 фоизга, чакана товар айланмаси ҳажми — 13,1 фоизга ва қизматлар ҳажми — 9,0 фоизга ўсишига кўмаклашди. Мамлакатимизда истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш-ни рағбатлантириш мақсадида ишлаб чиқарувчи корхоналарга технологик ускуналар сотиб олиш ҳамда айланма капитални тўлдир-иш учун банклар томонидан 652,6 млрд. сўм миқдордаги кредитлар ажратилди, бу эса 2012 йилнинг биринчи чорагига нисбатан 1,3 баробар кўпдир.

Кичик бизнесни ривожлантириш учун энг кўп даражада қўлай ишбилармонлик муҳити яратиш бўйича қабул қилинган қарорларни амалда рўйбга чиқариш натижасида унинг sanoat ишлаб чиқаришидаги улу-шининг ўсиши 19,5 фоиздан 21,2 фоизгача, инвес-

тициялардаги улуши — 34,4 фоиздан 41,1 фоизгача, бандликдаги улуши — 74,7 фоиздан 75,1 фоизгача ўсиши таъминланди.

Ҳисобот даврида республика бўйича 250,4 мингта янги иш ўринлари яратилган бўлса, улардан 150 мингтадан ортиғи (60,0 фоиз) қишлоқ жойларда ташкил этилди. Янги ташкил қилинган иш ўринлари умумий сонининг 156,8 мингтаси кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида яратилди. Янги корхоналарни ишга тушириш, фаолият кўрсатаётган ишлаб чиқаришларни кенгайтириш ва реконструкция қилиш ҳисобидан 13,2 мингта янги иш ўрни ташкил этилди.

Жорий йил бошидан буён “Обод турмуш йили” Давлат дастурини амалга ошириш учун барча молиялаштириш манбалари ҳисобидан жами 1,3 триллион сўмдан ортиқ маблағ йўналтирилди.

2013 йилнинг I чорагида Давлат бюджетни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг тегишли қарорлари билан тасдиқланган параметрларга мувофиқ ижро этилди. Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг даромадлари 5 369,6 миллиард сўмни, харажатлари эса — 5 282,9 миллиард сўмни ташкил этди. Давлат бюджетни 86,7 миллиард сўм ёки ялпи ички маҳсулотга нисбатан 0,4 фоиз миқдорида профицит билан ижро этилди.

Шунингдек, ҳисобот даврида Давлат бюджетни ижросини таъминлашда асосий эътибор ижтимоий соҳани ривожлантиришга, яъни таълим, соғлиқни сақлаш, аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш, иш ҳақи, пенсиялар, стипендиялар, нафақалар ва бошқа биринчи навбатдаги тўловларни тўлаш бўйича харажатларни ўз вақтида молиялаштириш, Давлат бюджетининг гозначилик ва самарали ижросини таъминлашга қаратилганлиги таъкидланди. Ижтимоий соҳага ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлашга сарфланган харажатлар умумий сарф-харажатларда 59,2 фоизни ташкил этди, ялпи ички маҳсулотда уларнинг улуши 14,8 фоизни

ташкил этди, аҳолининг реал даромадлари эса 15,6 фоизга ошди.

Иқтисодиётда ўзлаштирилган инвестицияларнинг умумий ҳажми жорий йилнинг биринчи чораги мобайнида 4,6 триллион сўмни ташкил этди ва 7,2 фоизга ошди. Иқтисодиётга киритилган капитал маблағларнинг умумий ҳажмида ишлаб чиқариш қурилишга инвестицияларнинг 68,2 фоизи йўналтирилди.

Иқтисодиётга сарфланган бюджет харажатлари 424,6 миллиард сўмни ташкил этди ёки ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 22,6 фоизга кўпроқдир. Улардан 272,4 миллиард сўм мамлакатимизнинг қишлоқ ва сув хўжалигини таъминлаш ва қўллаб-қувватлашга сарфланди. Sanoat ва ёқилги-энергетика комплексининг базавий тармоқларини молиялаштиришга 48,6 миллиард сўм ажратилди.

Давлат бюджетидан атроф-муҳитни муҳофаза қилишга сарфланган харажатлар 2013 йилнинг биринчи чорагида 21,7 миллиард сўмни ташкил этди, улардан биохилоқликни ҳимоя қилиш ва ландшафт-ни муҳофаза қилишга 7,0 миллиард сўм, ҳайвонлар ва ўсимликларни муҳофаза қилишга, юқумли касалликларнинг олдини олишга — 12,5 миллиард сўм, чиқиндиларни тўплаш ва йўқ қилишга — 0,4 миллиард сўм, оқова сувларни йўқ қилишга ва тозалашга — 1,8 миллиард сўм ажратилди.

Шунингдек, аҳоли пунктларини ободонлаштириш, маҳаллий аҳамиятта молик автомобиль йўлларини сақлаш ҳамда шаҳарлар, посёлкалар ва туманларнинг бошқа инфратузилмаларини қўллаб-қувватлашга ҳам қатта аҳамият берилиб, уларга 72,5 миллиард сўм, кўчаларни ёритишга — 6,7 миллиард сўм ажратилди. Шу билан бир қаторда қишлоқ аҳоли пунктларини ичимлик суви билан таъминлашни янада яхшилаш дастури доирасида қишлоқ аҳоли пунктларини сув билан таъминлаш тармоқларини қуриш объектлари бўйича 31,5 миллиард сўм молиялаштирилди.

Саволларга жавоблар берилганидан кейин ҳисобот

батафсил муҳокама этилиб, муҳокамалар пайтида барча сиёсий партиялар фракцияларининг ва Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатлар гуруҳининг вакиллари сўзга чиқдилар.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон либерал-демократик партияси фракцияси аъзолари кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг ташқи иқтисодий фаолият соҳасида иштирок этиши, уларнинг минтақа ва жаҳон бозорларига чиқишини кенгайтириш муаммосини ҳал этишга жиддий аҳамият қаратиш лозимлигини, шунингдек, улар томонидан молиявий, хомашё ва энергетика ресурсларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтиришга кўпроқ эътибор қаратиш кераклигини таъкидладилар.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси фракцияси Давлат бюджетни ижроси юзасидан депутатлик назоратини олиб боришда турман, шаҳар, вилоят кенгашлардаги депутатлик корпуслари билан ҳамкорликни янада кучайтириш лозимлигини билдирдилар. Шу билан бирга, бюджет маблағларининг мақсадли ишлатилишини таъминлаш ва бюджет интизомига риоя қилиниши юзасидан қўшимча чоралар сифатида жамоатчилик назоратини кучайтириш ва унинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш кераклигини таъкидладилар.

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси фракцияси мутасадди вазирлик ва идоралар эътиборини бюджет ташкилотларида маблағлардан мақсадли ва самарали фойдаланишни таъминлашга, айлани пайтда, маҳаллий давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари эътиборини ҳудудларнинг ишлаб чиқариш ва ресурс салоҳиятидан оқилона фойдаланиш-ни таъминлаш, минтақаларда мавжуд имконият ва резервларни тўла ишлатган ҳолда маҳаллий бюджетларнинг даромадлар базасини янада мустаҳкамлашга қаратиш лозимлигини эътироф этди.

Ўзбекистон “Адолат” социал-демократик партияси мактаб ва мактабгача таъ-

лим муассасалари доирасида болаларни тиббий хизматлар билан таъминлаш тизимини янада мустаҳкамлаш, тиббиёт муассасалари учун сотиб олинган замонавий ускуналар ва жиҳозларнинг сифатига эътиборни кучайтириш ҳамда илм-фанни ривожлантиришга ажратилган маблағларнинг самарадорлигини ошириш зарур деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Экоҳаракат депутатлари гуруҳи Вазирлар Маҳкамаси томонидан тақдим этиладиган ҳисоботларда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва экологик муаммоларни ҳал этиш тадбирларига ажратилаётган маблағларни тўлиқ акс эттириш лозим, деб ҳисоблайди. Шу билан бирга, бюджет интизомига риоя қилмаслик айрим бюджетдан маблағ олувчилар томонидан ўтган йилнинг шу даврига нисбатан ортганлигини таъкидлаб, йўл қўйилган хато ва камчиликларни бартараф этиш юзасидан қатъий чора-тадбирларни ишлаб чиқиш зарурлигини эътироф этди.

Умуман олганда, депутатлар мажлис жараёнида бюджет интизомига риоя этилиши устидан назоратни янада кучайтириш ва унинг самарадорлигини ошириш муҳимлигини ҳам айтиб ўтдилар. Мамлакат ҳукуматида бюджетнинг даромад қисми сифатида ижро этилишига салбий таъсир кўрсатувчи омилларга, хусусан солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича боқимандаликка, дебиторлик ва кредиторлик қарздорликлар ҳолатига алоҳида эътибор қаратиш таъкидланди.

Давлат бюджетининг ижросига доир ҳисобот депутатларда талай саволлар пайдо бўлишига олиб келди ва бу саволлар ҳукумат вакилларида берилди.

Ҳар томонлама ва пухта муҳокамалардан сўнг Олий Мажлис Конунчилик палатаси Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2013 йилнинг биринчи чорагидаги ижроси тўғрисидаги ҳисоботни тасдиқлади.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси
Конунчилик палатасининг
Ахборот хизмати

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Ургангда "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати Хоразм вилояти кенгаши томонидан бошлангич ташиклотлар етакчилари учун ўқув-семинар ўтказилди.

Хоразм вилоятида "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг 790 бошлангич ташиклотлари фаолият юритмоқда. Умумтаълим мактабларидаги бошлангич ташиклотлар етакчилари мактаблар маъмурияти билан ҳамкорликда педагогик жамоа, ўқувчилар, маҳалла фаоллари ва жамоатчиликни жалб этган ҳолда ёшларни Ватанга муҳаббат ва садқат руҳида тарбиялашга қаратилган ибратли ишларни амалга оширмоқда.

Анжуман доирасида "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг энг намунали бошлангич ташиклоти танловининг вилоят босқичи бўлиб ўтди. Танловда вилоятдаги бошлангич ташиклот етакчиларининг ёшларни мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ислохотлар жараёнига жалб этиш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, йигит-қизларнинг маънавий-маърифий, интеллектуал даражасини юксалтириш, ижодий салоҳиятини рўйбга чиқариш ва қўллаб-қувватлаш борасида олиб бораётган амалий ишлари баҳо-ланди.

❖ Наманган шаҳар саноат касб-хунар коллежида меҳнат ярмаркаси бўлиб ўтди.

Наманган шаҳар бандликка қўмаклашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш маркази, вилоят прокуратураси, ички ишлар бошқармаси ҳамда "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати шаҳар кенгаши ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур меҳнат бозорида ҳудудда фаолият кўрсатаётган 129 корхона, ташиклот ва муассаса мингга яқин бўш иш ўрни билан иштирок этди.

— Ярмаркада асосий эътибор олий ўқув юртлири ва касб-хунар коллежлари битирувчиларини иш билан таъминлашга қаратилди, — дейди Наманган шаҳар бандликка қўмаклашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш маркази директори Шухрат Ғўлатов. — 545 нафар фуқаро ўз мутахассислиги, лаёқати ва қизиқишига кўра турли корхона, ташиклот ва муассасада ишлаш учун йўлланим олди.

Жумладан, шу кун касб-хунар коллежини жорий йилда битирган 200 нафарга яқин ёш мутахассис ўз иш ўрнини топди.

Тадбир давомида иштирокчилар меҳнат қонунчилиги, ижтимоий муҳофаза юзасидан ўзини қизиқтирган саволларга жавоблар ва зарур маслаҳатлар олди.

❖ Самарқанд шаҳрида вилоятдаги меҳрибонлик уйлари тарбияланувчиларини таълимнинг кейинги босқичига қамраб олишга бағишланган тадбир ўтказилди.

Вилоят прокуратураси ташаббуси билан вилоят ҳокимлиги ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия ва халқ таълими бошқармаси ҳамкорлигида ташкил этган тадбирда мамлакатимизда Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида ёшларнинг баркамол вояга етиши учун барча шарт-шароит яратилаётгани таъкидланди.

Жорий ўқув йилида вилоятдаги тўрт меҳрибонлик уйининг қирқ нафарга яқин тарбияланувчиси 9-синфини тугатди.

— Бу йил мактабни битирган саккиз нафар ўқувчимиз Самарқанд шаҳридаги академик лицей ва касб-хунар коллежларига тўлиқ қамраб олинмоқда, — дейди 6-меҳрибонлик уйи директори Гулжаҳон Раҳматова. — Айни кунларда уларнинг ҳужжатлари жамланиб, ўзлари танлаган таълим муассасасига топширилаётди. Шунингдек, ўқув давомида уларни турар-жой, иссиқ овқат ва стипендия билан таъминлаш юзасидан ҳам мутасадди идоралар билан келишувга эришяпмиз.

❖ "Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми" жамғармаси, "Yangi avlod forumi", "Эски шаҳар" болалар ижодиёти марказлари томонидан "City Makon" маданий-маърифий кўнгилочар марказида "Туморча" деб номланган маърифий тадбир ўтказилди.

Тадбирга серферзанд, ҳам таъминланган оилаларнинг ўғил-қизлари, Меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари тақлиф этилди.

"Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми" жамғармаси ва бир қатор болалар ижодиёт марказлари томонидан ёзи таътил кунлари ўқувчи-ёшларнинг ижодий-интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш мақсадида туркум маърифий дастурлар амалга оширилмоқда. Кам таъминланган, эҳтиёжманд оилалар фарзандлари, меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари учун турли маърифий тадбирлар, хайрия акциялари, ижодий фестиваллар, концертлар, китобхонлик байрамлари, расмлар кўргазмалари, спорт мусобақалари ўтказилмоқда.

Тадбирда бадий ижодиёт йўналишидаги тўғарақ иштирокчиларининг ишларидан иборат кўргазма ташкил этилди. Болалар музикий жамоаларининг концерт дастури намойиш қилинди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимизнинг материаллари асосида тайёрланди.

Муҳокамада — маънавий-маърифий ишлар самарадорлиги

Республика Маънавият тарғибот маркази томонидан мамлакатимизда миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини таъминлаш, давлат ва жамоат ташкилотлари, ижодкор зиёлилар ролини кучайтириш мақсадида матбуот анжумани уюштирилди.

Тадбирда Ўзбекистон Ёзувчилар уюмаси, "Ўзбектеатр" ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси, "Ўзбекино" миллий агентлиги томонидан олиб борилаётган ишлар муҳокама қилинди.

Анжуманда марказ раҳбари Фулом Мирзаев "Обод турмуш

йили"нинг ўтган даври мобайнида 23 мингдан зиёд маънавий-маърифий тарғибот тадбирлари ўтказилганини таъкидлади.

— «Ватан ҳимосига ҳар биримиз масъулмиз», «Наврўз — боқий қадрият», «Болалар — бизнинг келажагимиз» мавзуларида уюштирилган юзлаб ўқувлар ва давра суҳбатлари, танлов ва семинарларда қўзланган мақсадларга эришилди. Чунки уларда миллионлаб аҳоли иштирок этиб, ОАВда 300дан ортқ чиқиш қилинди, — дейди Фулом Мирзаев.

Анжуман сўнггида савол-жавоб ва баҳс-мунозараларга кенг ўрин берилди.

Дишод Каримов, "Ma'rifat" мухбири

Matbuot anjumani

Автоматлаштирилган тизимлар тезкорлик омили

«Ўзбекистон почтаси» очик акционерлик жамиятида почта алоқасининг анъанавий хизматлари билан бирга ахборот коммуникация технологиялари асосидаги янги хизмат турларини жорий этиш бўйича бир қанча ишлар амалга оширилмоқда.

Миллий матбуот марказида бўлиб ўтган "Ўзбекистон почтаси" ОАЖ фаолиятини янада ривожлантириш, унга АКТИ кенг жорий этиш" мавзусидаги матбуот анжуманида шу ҳақда кенг маълумот берилди.

Тадбирда таъкидланганидек, ташиклотда ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш бўйича эришилаётган на-

тижалар салмоқли. Айни пайтда жамиятда корпоратив компьютер тармоғи ташкил этилган бўлиб, ушбу тармоққа 1272та почта алоқаси объеклари, жумладан, 1085та почта алоқа бўлимлари боғланган. Жамиятнинг веб-сайти — rochta.uz орқали эса соҳа янгиликлари билан танишиб бориш мумкин.

Корпоратив тармоқ орқали йўлга қўйилган "Электрон пул ўтказмалари", "Пенсия тўловлари ҳисоб-китоби ва нозорати", "Обуна" каби автоматлаштирилган тизимлар почта ишининг сифати ва тезкорлиги ошишига хизмат қилмоқда.

Матбуот анжуманида "Ўзбекистон почтаси" ОАЖнинг касб-хунар коллежлари билан ҳамкорлик алоқаларига ҳам тўхталиб ўтилди.

Санобар Жуманова, "Ma'rifat" мухбири

ед.

Ёш тадқиқотчилар давраси

Тошкент давлат педагогика университетиде «XXI аср — интеллектуал авлод асри» мавзусида илмий-амалий конференция бўлиб ўтди.

— Қобилиятли ёшлар фаоллигини ошириш ва илмий тадқиқот ишларига жалб қилиш орқали етук мутахассисларни тайёрлаш асосий вазифамиздир, — дейди университет ректори, педагогика фанлари доктори Ш.Шарипов. — Бу каби илмий-амалий конференциялар ёшларнинг иқтидори, илмий салоҳиятини аниқлашда, айниқса, асқатади. Мухими, ёшлар учун ўзаро фикр ва тажриба алмашиш, илмий ғояларини яна бир қар-

ра синовдан ўтказиш имконини беради.

Конференцияда турли олий таълим муассасаларидан ташир буюрган ёш тадқиқотчиларнинг бир-биридан қизиқарли мавзулари тинланди.

Сўнгра баҳс-мунозаралар ижтимоий-гуманитар, табиий ва аниқ фанлар шўъбаларида давом эттирилди. Анжуман давомида ёш олимларнинг илмий тадқиқотлари натижаларига бағишланган кўргазма ташкил этилди. Шунингдек, "Энг яхши мақола муаллифи" танлови уюштирилиб, голибларга фахрий ёрлик ва эсдалик совғалари топширилди.

Жозил ТОХИРОВ, Низомий номидаги ТДПУ илмий ишлар бўйича проректори

Anjuman

Атроф-муҳит муҳофазаси — долзарб масала

Самарқанд давлат университетиде Ўзбекистон география жамияти билан ҳамкорликда «Ўзбекистонда атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг долзарб масалалари» мавзусида илмий-амалий конференция ташкил этилди.

Мамлакатимизнинг нуфузли олий ўқув юртлири олимлари, профессор-ўқитувчилар ҳамда тадқиқотчи ва талабалар иштирок этган анжуманда умумий географиянинг бугунги кундаги асосий вазифалари, муаммолар ва уларни ҳал этиш йўллари бағишланган маърузалар тинланди.

Мамлакатимизнинг маҳаллий

ва трансгегаравий сув ресурслари, улардан фойдаланишнинг бугунги ҳолати ҳамда табиий бойликларни тежаш ва ишлаб чиқариш тармоқларига экологик фойдали технологияларни жорий этиш борасида амалга оширилаётган ва келгусидаги ишлар ҳусусида фикр алмашилди.

Икки кун давом этган кон-

Konferensiya

ференцияда соҳа мутахассисларининг талабалар билан жонли мулоқотлари ташкил этилди. Республика Геодезия кадастри ташаббуси билан ilk бор нашрдан чиққан "Ўзбекистон географик атласи" китобининг тақдимот маросими ўтказилди.

Ҳаким Жўраев, "Ma'rifat" мухбири

Таътил — тўғарақда

Қумқўрғон туманидаги 2-умумтаълим мактабининг тажрибали инглиз тили фани ўқитувчиси Гулнора Жумаева ўқувчиларнинг таътилдаги бўш вақтини мазмунли ўтказиш мақсадида тўғарақ ташкил этди. Мавсум давомида ҳар ҳафтада икки марта бўлиб ўтадиган машғулотларга болалар катта иштиёқ билан қатнамоқда.

Тўғарақ дарсларида асосий эътибор ўқувчиларнинг ўқув йили давомида олган билимларини мустаҳкамлашга қаратилмоқда. Бунда сўз бойлигини ошириш, сўзларни тўғри талаффуз қилиш, кичик матнлар тузиш каби

Yoz — 2013

машғулотларда ўқувчилар чет тилини пухта ўрганмоқдалар.

«Замонавий дарс — менинг тасаввуримда», «Тил билган — эл билади» мавзуларидаги дарс ишланмалари вилоят миқёсида омалаштирилган тажрибали ўқитувчи Гулнора Жумаева «Йилнинг энг яхши фани ўқитувчиси — 2008» кўрик-танловининг республика босқичида фаол иштирок этган. Тажриба-синов майдончасида экспериментатор-ўқитувчи сифатида иш олиб борган муаллима тўғарақ машғулотларида ҳам суратли-кўргазмали материаллардан фойдаланиб, болаларнинг чет тилини пухта ўзлаштиришларига замин яратмоқда.

Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат.

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Тошкент вилоятида жорий ўқув йили 875 умумтаълим мактабини 43782 нафар (шулардан 21444 нафари қиз болалар) ўқувчи таълим олмамоқда. Ҳозирги кунда уларни таълимнинг кейинги босқичига қамраб олиш бўйича ишлар қизғин кетмоқда.

— Сўнгги сўровнома нагизларига кўра битирувчиларимизнинг 3,9 фоизи академик лицейда ўқишга қарор қилган бўлса, қолганлари таълимни касб-хунар коллежида давом эттиришни афзал билишган, — дейди Тошкент вилояти халқ таълими бошқармаси ташхис бўлими раҳбари Нигора Холхўжаева. — Ундан ташқари, сўровнома таҳлиллари шунини кўрсатдики, бу йилги битирувчиларимиз орасида олдинги йилларга нисбатан муҳандислик, металлургия ишлов бериш ва қурилиш тармоқлари, қишлоқ ва сув хўжалиги, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларида таълим олишга қизиқувчилар сони анча ортган. Шунингдек, олиб борилган ишлар самараси ўлароқ, айрим ўқувчиларнинг вилоятимиз меҳнат бозорида талаб нисбатан кам бўлган таълим, соғлиқни сақлаш, ижтимоий, бизнес ва ҳуқуқ соҳаси мутахассисликларига бўлган аънавий қизиқиши зарурий касбларга тўғри йўналтирилди. Ҳозирги кунда битирувчилар ҳужжатларининг йиғма жиғди тайёрланиб ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига топширилмоқда.

Хўш, вилоятда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига янги ўқув йили учун қабул квотаси қандай шакллантирилмоқда? Умуман, худудлар меҳнат бозорида мутахассисликларга эҳтиёж қай даражада? Айниқса, битирувчи қизларга тақлиф этилаётган касблар уларнинг эртанги ҳаётида қанчалик аҳамият касб этади? Шу каби саволларга жавоб излаш мақсадида жойларда бўлди.

Сирасини айтганда, 9-синф битирувчиларини вилоятдаги 121 касб-хунар коллежи, 6 академик лицей ўз бағрига олади. Албатта, бунда ўқувчиларнинг қизиқиши ва иқтисодлари билан бир қаторда меҳнат бозори талаблари ҳам ҳисобга олинган.

Шу ўринда Тошкент вилоятининг ижтимоий иқтисодий жўрфофиясига ҳам тўхталиб ўтсак. Вилоятда мамлакатимиз иқти-

содиётининг локомотиви бўлган Марказий Осиёда ягона замонавий "General Motors Powertrain Uzbekistan" автомобиль двигателлари заводи, Олмалиқ кон-металлургия комбинати, Бекбод металлургия заводи ҳамда «Чирчиқкимё» сингари ёқилғи-энергетика мажмуаси, кимё ва нефть-кимё, қурилиш индустрияси, шунингдек, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича йирик ишлаб чиқариш корхоналари фаолият юритмоқда. Биргина «Ангрен» махсус индустриал зонаси фаолияти йўлга қўйилиши билан вилоят иқтисодиёти, шунингдек, янги иш ўринларини яратиш учун ҳам имкониятлар очилмоқда. Ундан ташқари, тadbirkorлик ва ишбилармонлик муҳити янада ривожланиб,

жиҳозларини монтаж қилиш, фойдаланиш ва таъмирлаш техникаси каби касбларга зарурат ортмоқда.

Бу ўқув йилида вилоят умумтаълим мактабларини 21 мингдан ортиқ қизлар тамомлапти. Шу ўринда айтиш лозимки, мамлакатимизда қиз болаларнинг замонавий билим ва касб-хунарларни эгаллаб, ҳаётда муносиб ўрин олиши учун амалга оширилган кенг қўламли ишлар вилоятда ҳам ўз аксини топишмоқда. Бу йилги маълумотларни ҳам кўздан кечирадиган бўлсак, битирувчи қизларни ўрта махсус, касб-хунар таълимга тўлақонли қамраб олишга алоҳида эътибор қаратилаёпти. Ўқув йили қабул режасининг шакллантирилиши жараёнида ҳар бир шаҳар ва тумандаги битирувчи қизлар

эҳтиёж ортиб бормоқда. Сабаби, бугунги кунда ҳар бир хотин-қиз чиройли ва ўзига хос имижли бўлишни хоҳлайди. Ота-онам ёрдамида яшаётган ҳудудимизни ўрганиб чиқдим. Маълум бўлдики, у ерда аёллар гўзаллик салонида талаб бор экан. Шу касб бўйича яхши мутахассис бўлсам, келажакда гўзаллик салони очиб ўзим ва тенгдошларим учун иш ўрни ҳам яратишим мумкин.

Айтиш жоизки, вилоятда 3та касб-хунар коллежининг кичик мутахассис тайёрлаш йўналиши ўзгартирилди. Яъни, Ангрен шаҳридаги Ангрен педагогика коллежи педагогика ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежига, Ангрен компьютер ва ахборот технологиялари касб-хунар коллежи ахборот техноло-

тармоқлари жадал ривожланиб бормоқда.

— Туманга бириктирилган ишчи гуруҳ томонидан ижтимоий-иқтисодий йўналишлардаги ҳолат баътафсил таҳлил қилинди ва келгуси уч йил давомида ҳаётга татбиқ этилиши лозим бўлган 170дан ортиқ лойиҳа ишлаб чиқилди, — дейди туман ҳокимининг иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари Акбар Далабоев. — Ушбу лойиҳаларнинг асосий қисми енгил саноат, озиқ-овқат саноати, қишлоқ хўжалиги, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳалари ҳиссасига тўғри келади. Бунинг натижасида туманда 3 мингдан ортиқ янги иш ўринлари яратилиши кутилмоқда. Айниқса, хизмат кўрсатиш ва сервис сўнгги йилларда тез суръат билан ривожланмоқда. Соҳадаги 100дан ортиқ лойиҳа ишга туширилса, 300га яқин касб-хунар коллежи битирувчиси иш билан банд бўлади.

Тумандаги ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига қабул режасини шакллантиришда келгусида айтиш шартки тармоқларда фаолият олиб борадиган кичик мутахассисларга эҳтиёж ортиши ҳисобга олинди. Дарвоқе, Зангиота туманида вилоят бўйича умумтаълим мактабларининг 9-синфини энг кўп битирувчи, яъни 4966 нафар ўғил-қиз тамомламоқда. Туман умумтаълим мактаблари битирувчиларини тўлиқ қамраб олиш мақсадида янги ўқув йилидан Зангиота саноат ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежи ўз фаолиятини бошлади. У ерда 300 нафар ўқувчи электр жиҳозлари ва тармоқларини монтаж қилиш ва хизмат кўрсатиш бўйича техник-электрик, транспортларда ташиниш ва бошқаришни ташкил этиш (автомобиль транспорти) техникаси, пайвандлаш ишлари (механик) техникаси, тикув ва тикув трикотаж буюмларини ишлаб чиқариш техник-технологияси, ошпаз каби касблар бўйича таълим олади.

Хулоса сифатида айтиш мумкинки, умумтаълим мактаблари 9-синф битирувчиларини ўрта махсус, касб-хунар таълимга қамраб олиш жараёни барча учун бирдай масъулиятли палла. Унинг тўғри ва самарали ташкил этилиши эса нафақат келгусида кичик мутахассисларни ишга жойлаштириш, балки ҳаётда ўз ўрнини топиб, фаровон ва обод турмуш кечиришига замин яратди.

Аббор УМАРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ТАЪЛИМНИНГ КЕЙИНГИ БОСҚИЧИ

9-синф битирувчиларининг ўз мақсадлари сари янада дадил одимлаши ҳамда келажак тақдирини яратишида муҳим ўрин тутади

хизмат кўрсатиш ва сервис ҳажми ортиб бормоқда. Табиийки, ушбу корхона ва ташкилотларда кичик мутахассисларга бўлган эҳтиёж мавжуд.

— Вилоят касб-хунар коллежларига қабул квотасини шакллантиришда худуд меҳнат бозори тўлиқ ўрганилди, — дейди вилоят ҳокимлиги иқтисодиёт бошқармасининг соғлиқни сақлаш ва халқ таълими бўлими бошлиғи Надежда Мироненко. — Бу жараёни ташкил этиш механизми шакллантирилган бўлиб, бунда вилоятда тармоқ соҳаларни ривожлантириш бўйича ҳар бир туманга бириктирилган ишчи гуруҳлар томонидан тақдим қилинган маълумотлар алоҳида аҳамият касб этди. Таҳлилларга кўра, банк иши, молия, таълим, юриспруденция ва шу каби йўналишлар мутахассисликларига бўлган эҳтиёж қондирилгани боис талаб йўқ ҳисоби. Ҳозирги кунда эса жойларда реклама бўйича мутахассис, менежер, кадастр иши инспектори, коммунал хўжалиги объектларидан фойдаланиш бўйича техник-технолог, умумқурилиш ишлари устаси, шамоллатиш тизимлари ва

қизиқиши ва эҳтиёжга мос касблар киритилиши кўзда тутилмоқда. Жумладан, тикув ва тикув трикотаж буюмларини ишлаб чиқариш техник-технологияси, сартарошлик ва декоратив косметика устаси, дизайнер, ошпаз, миллий, этнография ва бадий либослар дизайнери, зардўзлик ва каштачилик бўйича уста, ахборот-ресурс маркази кутубхоначиси каби мутахассисликларга қабул амалга оширилди.

— Маиший хизмат кўрсатишнинг сартарошлик ва декоратив косметика устаси бўлишга қарор қилиб, ўқиниш учун туманидаги ижтимоий иқтисодиёт ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежидан янги очилаётган мутахассисликни танладим, — дейди Окқўрғон туманидаги 35-умумтаълим мактаби битирувчиси Хурият Темирова. — Бу фикрга келишимда мактабимизда олиб борилган касбга йўналтириш ишларининг ҳам ҳиссаси катта бўлди. Шунингдек, маиший хизмат кўрсатиш соҳаси жадал ривожланиб бораётган замонавий йўналишлар сирасига кирди. Айниқса, аёллар сартароши ва декоратив косметика устасининг хизматига

гиялари ва саноат касб-хунар коллежига, Қуйи-чирчиқ саноат ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежи агросаноат ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежига айлантирилди. Ундан ташқари, 7та касб-хунар коллежидан машина-созлик тизимлари ва дастгоҳлик жиҳозларини монтаж қилиш, сошлаш, техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш механикаси, темир йўлларга техник хизмат кўрсатиш бўйича механик, полимер композитлар, пластмасса ва эластомерларни кимёвий ишлаб чиқариш техник-технологияси каби 7та янги мутахассислик бўйича кадрлар тайёрлаш йўлга қўйилиши кўзда тутилмоқда. Шунингдек, 70та касб-хунар коллежидан 43 касб бўйича кадр тайёрлаш тўхтатилаётган бўлса, 65та касб-хунар коллежидан қўшимча 59 касбда мутахассис тайёрлаш бошланади. Бундай ўзгаришлар ўғил-қизларнинг замонавий касблар эгаси бўлишига имкон беради.

Зангиота тумани вилоятда ўзига хос ижтимоий-иқтисодий мавқега эга. Ҳозирги кунда туманда саноат, савдо, хизмат кўрсатиш ва қишлоқ хўжалиги

(Давоми. Боши 1-бетда.)

“Интеллектуал ривожлантириш оромгоҳи”нинг очилиш маросимида Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши вакиллари ҳамда олимлар ёшларни эришган ютуқлари билан табриклашди. Шундан сўнг энг ҳаяжонли дақиқалар бошланди. 1-ўрин соҳиблари нетбук ҳамда уларнинг устозлари планшет билан тақдирланди.

— Оромгоҳнинг биринчи мавсумида bilimlar bellashuvining aniq va tabiiy-ijtimoiy fanlar бўйича якуний bosqichida иштирок этган 265 bilimdon таътил кунларини мароқли ва мазмунли ўтказди, — дейди Халқ таълими вазирлиги ходими Маъруф Ваҳобов. — Оромгоҳда барча шароит мухайё. Спорт майдонлари,

ўқувчилар ёшига мўлжалланган катта ва кичик сузиш ҳавзалари, ахборот-ресурс маркази, компьютер жиҳозлари билан таъминланган информатика хонаси болалар ихтиёрида.

«Кўёшли»да мунтазам равишда қизиқарли фан кечалари, маҳорат машғулотлари, учрашувлар, мушоира,

ҳуқуқий билим асослари фанидан кўрик-танловнинг республика bosqichida 84 балл тўплаб, 2-ўринни олган эди, — дейди Бухоро вилояти Когон шаҳридаги 17-ИДУМ ўқитувчиси Максуда Гадоева. — Бу йил тайёргарликни янада кучайтирдик. Билим бериш билан бирга, руҳий тайёргарлигига алоҳи-

туманидаги 21-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Шерзод Алиев. — Танловда голиб бўлганим учун I даражали диплом ва нетбук совғасини олдим. Келажакда шифокор бўлмоқчиман.

Шерзод ва унинг тенгдошлари оромгоҳда яратилган шарт-шароит, қизиқарли тадбирлар ташкил этила-

булиши, мазмунли ҳордиқ чиқаришига замин яратмоқда. Турли тўғаракларда эса болажонлар қўл меҳнати, қалб кўри билан бежирим ўйинчоқлар, бир-биридан жозибador расмлар, тўқувчилик ҳамда дурадгорлик намуналарини яратишмоқда. Бу уларнинг нафақат фанларни чуқур ўзлаштиргани, балки ҳунармандчилик, ижодкорлик бобидаги маҳоратидан ҳам дарак беради. Футбол, волейбол, теннис, стол тенниси, шахмат, шашка ва бошқа спорт турлари билан шуғулланувчилар учун ҳам барча шароитлар мухайё. Мунтазам равишда спорт мусобақаларини уюштириш режалаштирилган.

Голиб БАХРОМОВ,
“Ma'rifat” мухбири

Бурҳон РИЗОКУЛОВ
олган суратлар.

БИЛИМДОН ЎҚУВЧИЛАР

“Кўёшли”да мазмунли ва мароқли дам олишмоқда

викторина ҳамда турли мусобақалар ўтказилиши таътилни янада мазмунли ўтишини таъминлаши шубҳасиз.

— Ўтган йили ўқувчим Фуломҳасан Ҳасанов

да эътибор қаратдик. Ўтган йили йўл қўйган камчиликларимизни бартараф этганимиз боис бу гал яна бир шоғирдим Шаҳзод Салоҳов 94,5 балл билан голиб бўлди. Оромгоҳда мазза қилиб дам олиш билан бирга, иқтидорли ўқувчилар билан машғулотлар олиб бораёмиз. Дарсада ҳамма бирдай фаол. Уларни қизиқтирган саволларга жавоб топиб бериш биздан катта тайёргарликни талаб қилмоқда.

Соя-салқин йўлақлардан кўтаринки кайфиятда саф тортиб ўтаётган қувноқ ўғил-қизлардан бирини суҳбатта тортамыз:

— Кимё фанидан 88 балл тўплаб, 1-ўринни қўлга киритдим, — дейди Кармана

ётганидан мамнунлигини бир овоздан таъкидлашди.

Дарҳақиқат, дам олиш масканида қатъий кун тартиби белгиланган бўлиб, бу ҳар бир ўқувчининг фойдали машғулот билан банд

Yoz — o'tmoqda soz

МАКТАБ ОРОМГОҲИ

Ўқувчилар ёз фаслини орзиқиб кутади. Сабаби, энг узоқ таътил шу вақтга тўғри келади. Таътилни мароқли ўтказиш мақсадида таълим масканларида режа ишлаб чиқилган. Бахмал туманидаги 5та мактаб қошида кундузги оромгоҳ ташкил этилган бўлиб, асосан кам таъминланган оила фарзандлари ва таълим-тарбияда яхши кўрсаткичга эришган ўқувчилар қамраб олинди.

50-мактаб қошида иш бошлаган «Қалдирғоч» кундузги болалар оромгоҳида 100 нафар бошланғич синф ўқувчиси кўнгилли дам олмоқда. Улар тажрибали ўқитувчи-тарбиячилар назоратида. Ошхона, ётоқхона ва тиббий хизмат кўрсатиш хоналарида етарли шароит яратилган. Кун тартиби белгиланган. Бадий нафосат, саёҳат, ўлкашунослик, экологик йўналишдаги тўғарак машғулотлари мазмунли ўтмоқда. Шахмат-шашка, стол тенниси тўғарига қизиққанлар қатнашмоқда.

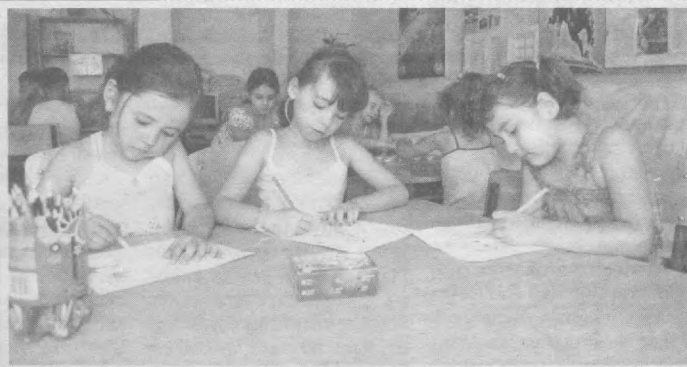
— Стол теннисига жуда қизиқардим, бу ер мен учун аини мудоао бўлди, — дейди тарбияланувчи Умида Намозова. — Таътилни мароқли ўтказаяпман. Стол тенниси билан шуғулланиш имконига эгаман. Жисмоний тарбия ўқитувчиси Алишер Ҳазраткулов тез-тез гуруҳлар ўртасида мусобақа ташкил этмоқда. Ҳар биримиз тобланиб, чиниқаяпмиз.

Маънавий-маърифий тадбирлар янада мазмунли. Тасвирий санъат ва мусиқа тўғаракларида соҳа ижодкорлари билан қизиқарли учрашувлар уюштирилмоқда. Бу эса болалар маънавий оламини бойитиши шубҳасиз.

— Фарзандларимиз дам олаётган оромгоҳдан кўнглимиз тўқ, — дейди Меҳри Усмонова. — Набирам Ислom Раббимов тенгдошлари билан бирга дам олмоқда. Уйимиздан кам бўлмаган шароитни кўрдик. Ёзги таътилни мазмунли ўтказган фарзандларимиз янги ўқув йилини куч-ғайрат билан бошлайдилар.

Мактаблар қошидаги бу каби оромгоҳлар вилоятнинг бошқа туманларида ҳам ташкил этилган. 52та кундузги оромгоҳга 5225 нафар ўқувчи қамраб олинган. 7—14 ёшдаги ўқувчилар 175851 нафар бўлиб, барчасини соғломлаштириш мўлжалланмоқда.

Абдусаттор СОДИКОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Шу кунларда пойтахтимизнинг Яккасарой туманидаги 48-умумий ўрта таълим мактабида ташкил этилган «Мойчечак» кундузги болалар оромгоҳида 130 нафар ўғил-қиз ёзги таътилни мазмунли ва мароқли ўтказмоқда.

— Оромгоҳимиздаги мавжуд етти та гуруҳда фарзандларимизнинг бўш вақтларини эсда қоладиган тарзда ўтказишлари учун тажрибали педагог-ўқитувчилар жалб этилган, — дейди оромгоҳ раҳбари Наталья Кабанова. —

Болалар учун уч маҳал иссиқ овқат ташкил қилинган. Улар кун давомида фақат ҳордиқ чиқарибгина қолмасдан «Моҳир қўллар», «Мусиқали калейдоскоп», шахмат-шашка, инглиз ва француз тили тўғараклари машғулотларида қатнашадилар. Шунингдек, умумий ўрта таълим мактаби кутубхонаси уларнинг ихтиёрига топширилган.

Суратларда: оромгоҳ ҳаётидан лавҳалар.

А.ҲАЙДАРОВ олган суратлар.

Уйчи туманидаги Ёркатай қишлоғи аҳолисининг 30 фоизга яқини мактаб ва коллеж ёшидаги ўқувчилардан иборат. Худудда замонавий, барча шарт-шароитларга эга мактабда ишлаш ва билим олиш ёркатайлик педагог ва ўқувчиларнинг кўп йиллик орзуси эди.

Обод турмуш йилида ана шу орзу ушаладиган бўлди. 2013 йил Инвестиция дастурига мувофиқ, 11-мактаб тубдан янгиланмоқда. "Стандарт" масъулияти чекланган жамияти бунёдкорлари билим даргоҳига янги қиёфа бахш этиш ва замонавий ўқув шароитлари яратиш учун икки навбатда меҳнат қиляптилар.

Реконструкция ишлари август ойига қадар якунланиши ва мактаб янги ўқув йили арафасида фойдаланишга топширилиши белгиланган.

— Январь ойидан буён лойиҳада белгиланган қурилиш—таъмирлаш ишларининг асосий қисми бажарилди. Спорт зали, 420 ўринли янги ўқув

Maktabga e'tibor — kelajakka e'tibor

ди. Айримлари ҳатто дераза пардаларини ҳам ўрнатиб улгурибди.

Ҳакимжон Юнусов шу даргоҳга энг кўп меҳнати сингган олий тоифали физика фани ўқитувчиси. У ҳам қурилиш ишларида фаол қатнашмоқда.

— Бир неча йил аввал собиқ ўқувчиларимдан бири анча мулзам қилганди, — дейди Ҳакимжон домла. — Олий ўқув юртида ўқиётган кезлари лаборатория-амалиёт топшириқларини уйдлаётгандай қийналибди. "Домла, зўр ўқитгансиз-у, лаборатория ишларини бажаришни камроқ ўргатибсиз, шекилли, шундан оқсаяпман", деди. Ҳайтовур, юмшоқ таъна қилди. Ўзимни оқлаш баҳонасида "Ахир, мактабимизда физика фани лаборатория хонаси йўқ эди-да, чизмаюкартон қорозга муҳрланган кўргазмалар билан сабоқ бергандим", дея олмадим. Энди лаборатория машғулот-

қилаётган директорни дарров таниб олиш мушкулроқ кечди. Қувончи ичига сиғмаётгани сўзларидан англашиб турган Ж. Асқаровнинг таъкидлашича, янги ўқув йилидан Президентимизнинг "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ижросини тўла таъминлаш учун ҳам катта имконият туғилибди. Инглиз тили фани хонаси лингафон ва бошқа зарур воситалар билан жиҳозланар экан.

— Икки фарзандим — Жалолиддин ва Жасурбек Шарқ яқка кураши тўғрагига аъзо, — дея суҳбатга қўшилди ёркатайлик Аззамжон Турдубоев. У маҳалла кўрқига кўрк қўйиш арафасида турган янги мактабга девор-дармийн ҳовлида яшар экан. — Янги спорт зали қурилишини эшитиб, жуда ҳам мамнун бўлдим. Маҳалламизда фар-

ҲАМФИКР ВА ҲАМЖИҲАТЛИК

педагогик жамоани муваффақият сари бошлаётир

Сирдарё туманидаги 7-умумтаълим мактаби истиқлол эпкинидан баҳра олиб, ҳавас қилса арзигулик масканга айлана бошлади. Умумий 960 ўринли учта ўқув биноси, спорт зали, 120 ўринли ошхона, спорт майдони қурилиб, ҳудуд ободонлаштирилди. Мактабда физика, кимё, биология лаборатория хоналари ташкил этилиб, замонавий жиҳозлар билан таъминланди.

Табиийки, яратилган бундай шароит ўқувчию ўқитувчиларнинг қучига қуч, гайратига гайрат қўшиди. Дарслар илғор педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация воситалари ёрдамида қизиқарли ўтила бошлади. Бундай сайй-ҳаракатлар тез орада ўз самарасини берди.

Она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Насиба Ўринбоева ва кимёдан дарс берадиган Марғуба Рустамованинг ижодкорлиги, ташаббускорлиги юқори баҳоланиб, мактаб ҳар икки фан бўйича тажриба-синов майдони этиб белгиланди. Бу педагогларнинг фаолияти вилоят бўйича оммалаштирилди. Шунингдек, тарих фани ўқитувчиси Холбуви Маманованинг ҳам узок йиллик иш тажрибаси инobatта олиниб, янги авлод дарсларларини яратиш бўйича тузилган экспертлар гуруҳи таркибига киритилди. Она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Нигора Инатова «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг республика босқичида голиб чиққан бўлса, биология фани ўқитувчиси Марғуба Нориева вилоят босқичида 2-ўринни олди.

Ўқувчилар ҳам устозларидан ўрнак олиб турли кўрик-танлов ва мусобақаларда, фан олимпиадаси ва билимлар беллашувининг вилоят, республика босқичларида фахрли ўринларни эгаллапти.

Президентимизнинг "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ижроси юзасидан вилоят ҳокимлиги томонидан ташкил этилган "Хорижий тилларни энг яхши ўзлаштирган ўқувчи" кўрик-танловида мактаб ўқувчилари Хуршида Ғоипова, Нафиса ва Гулчехра Султонова голиб чиқиб, махсус сертификат ҳамда уч ойлик стипендия билан тақдирланишди.

Мактаб ўқувчилари спорт соҳасида ҳам салмоқли ютуқларга эришмоқда. Умида Холмуродова энгил атлетика бўйича республика чемпиони ҳисобланади. Малина Умарова, Фотима ва Зухра Аҳмедова, Даврон Эргашев, Ирода Эргашева, Адҳам Элмуродов ҳам вилоят ва республика мусобақалари совриндори бўлишган.

Албатта, ҳар қандай таълим муассасасининг муваффақиятида ўқитувчилар жамоаси ва мактаб директори-нинг ҳамфикр ва ҳамжиҳатлиги, ташаббускорлиги бош омил ҳисобланади. Ушбу мактаб фаолияти билан танишиш жараёнида бу фикр нечоғли тўғрилигига яна бир қарра амин бўлдик.

Гулюз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

ЁРКАТАЙНИНГ ЯНГИ МАКТАБИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

биноси бунёд этдик. Ошхона, қозонхона ва мактабнинг бошланғич синфхоналарида таъмирлаш-пардозлаш юмушлари амалга оширилиб, эшик ва деразаларга пластик ромлар қўйилди, — дейди иш юритувчи Дилшод Шералиев. — Қурилиш—таъмирлаш ишларининг сифати жиддий назоратга олинган, энг чидамли ва замонавий материаллар ишлатилаяпти. Молиялаштириш ва қурилиш ашёлари таъминоти изчил йўлга қўйилгани боис суръатни сусайтирмаяпмиз.

Вақтинча қурилиш майдонига айланган мактаб ҳудудини айланамиз. Ҳали бўёқ ҳиди кетиб улгурмаган янги ўқув биноси жуда гавжум. Мактаб бунёд этишдек эзгу ишда четда томошабин бўлиб туришни хоҳламаган ўқитувчилар янги фан кабинетлари ва ўқув-лаборатория хоналарини жиҳозлаш, безатишга киришиб-

ларини бекаму кўст ўтиш учун алоҳида хона ташкил этилди. Шунча йил ишлаб, бунақа шароитга ёлчиманганиз. Яқин кунларда бarcha амалиёт ускуналари ва жиҳозлари ҳам олиб келинади.

— Илгари битта синфхонадан икки фан кабинети сифатида фойдаланганмиз. Мактабда ўқиш икки сменада олиб борилиши ҳам майли, айрим синфларга хона етишмагани боис бўшагини кутишарди. Дарсдан ташқари машғулотлар ўтиш эса амримаҳол эди. Энди бунга барҳам берилди. 26та синфхонада таълим жараёнини бемалол ташкил этамиз. Бу таълим сифати ва тарбиявий ишлар самардорлигини ҳам ошириши турган гап, — дейди мактаб директори Жаҳонгир Асқаров.

Дарвоқе, қурувчилар кийимини кийиб, ҳамкасблари билан юмуш

зандларимга ўхшаб спортга иштиёқманд ўқувчилар жуда кўп. Улар орасида вилоят, республика чемпионлари етишиб чиққан. Янги кошона сабаб ёшларимиз дунё миқёсида ҳам голиб бўлишига ишонаман.

Маҳалла аҳли вакиллари билан кечган бу суҳбат атайин уюштирилмади. Аҳил ва иноқ, меҳр-оқибатли ёркатайликлар кунора янги барпо этилаётган мактабда юз бераётган ҳар бир ўзгариш, янгиланишга ўз кўзлари билан гувоҳ бўлмоқдалар. Кимдир муздай маъданли об-ҳаёт, яхна чой, яна кимдир эса мева-чева кўтариб, қурувчиларни йўқлаб келади. Бунинг биз халқимизнинг шукроналик, миннатдорлик каби чин инсоний ҳис-туйғуларини қанчалик ардоқлаб асраб келаётганига йўйди.

Ғанишер АҚБАРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Қашқадарё вилояти Деҳқонобод туманидаги Қорашина кўргонида болалар мусиқа ва санъат мактаби биносини қуриш ишлари жадал давом этмоқда. Объектни Қарши хўжалик ҳисобидида таъмирлаш корхонаси бинокорлари бунёд этмоқда. Суратда: мусиқа ва санъат мактаби қурилишидан лавҳа.

Ж.НОРҚОБИЛОВ (Ўза) олган сурат.

Фойдали мунозара

Севимли газетамиз “Муаллим ва муаллиф мунозараси”ни бошлаб (“Ma’rifat”, 2013 йил 27 апрель) она тили таълими учун амалий ва назарий жиҳатлардан жуда зарур масалаларни ўртага қўйди. Бундай мунозарага катта эҳтиёж бор эди.

Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йилдаги 203-сонли қарори билан умумий ўрта таълим учун давлат таълим стандартлари, улар асосида янги мақсаду усуллари қўлаб тузилган дастурлар ва дарсликлар нисбатан қисқа давр ичида оммалаштирилди. Бу дастуру дарсликлар нафақат таълим мақсад, усулу мазмунига қўра, балки тил қурилишини илмий талқин этмишнинг назарий асослари жиҳатидан ҳам том маънода янги, 1940—90-йилларда амалда бўлган дастуру дарсликларнинг бевосита давоми эмас эди. Шунинг учун дарсликларга жуда кўп янги илмий талқинлар — тилимиз қурилишини ўзбекона баҳолашлар кириб келди. Оддийгина битта “Қўнғироқ чалинган, дарс бошланади” гапи аввалги дарсликларда пайт эргаш гапга қўша гап деб тасниф этилган бўлса, янги қоида бўйича

Aks sado

содда гап сифатида талқин этилади. Бундай янгилекларни шарҳлаш, асосу сабабларини ўқитувчиларга етказиш жуда фойдали. Бухоро ВПҚТМОИнинг тиллар кафедраси “Муаллиф ва муаллим” мунозарасини дастлаб тингловчилар орасида кенг муҳокамага қўйиш чораларини ишлаб чиқди, барча туман методбирлашмаларида мақолани атрофлича муҳокама қилиб, яна шунга монанд саволлар туғилганда институтга юборишни тавсия этди.

Ишонч билан айтиш мумкинки, касбдoshимиз Тўлкин Холжўраевнинг 5—9-синфлар учун “Она тили” дарслигининг муаллифлари олдида қўйган 18та саволи ва профессор Низомиддин Маҳмудовнинг жавобидан ўқитувчиларимиз 180 “дард”ига дармон топди. Хусусан, муҳокама иштирокичилари олим-муаллифнинг ўқитувчиларимизни дарслик материалларига ижодий ва танқидий ёндашишга ундашига алоҳида ургу бериб, бу дарсликка бус-бутун берилмасдан замонавий педтехнологиялардан амалий фойдаланишга кенг йўл очишини таъкидлашди.

Муҳокамалар чоғи “Мунозара”да қўйилган масалалар ва уларнинг шарҳи билан боғлиқ равишда айрим муаммолар ҳам ўртага қўйилди. Чунончи:

Ёрдмчи сўзларнинг кўп вазифалилиги, яъни кўмакчининг боғловчи, боғловчининг юклама, юкламанинг боғловчи ва ҳоказо вазифаларда келишини тан олиш тилимиз табиатини ўқувчи ва ўқитувчи тўғри ўқишга, мустақил ва ижодий фикрлашга ундайдиган муҳим воситадир. Тилимиз воситалари шундай — ҳар хил табиати бўлса, нега уни сунъий равишда инкор қилиш керак?! Шунинг учун “Она билан бола — гул билан лола”, “Бир сўзли киши — ваъда бердимки, бажарайди” каби гапларда кўмакчи ва юкламанинг боғловчи вазифасида келиши таъкидланганидек, на...на ҳақида ҳам боғловчи ва юклама вазифасини бажара олиши тўғрисида гапириш мумкин.

Тилнинг ўзи бирор нарсани қатъий фарқлама-са, уни илмий ёки таълими мақсадларга зўрмат-зўраклик билан мажбурлаш ҳуқуқ оқибатларга — сунъий талқинларга олиб келади. Масалан, тилимизнинг табиати қўл холларда (жўналиш ва чиқош келишигидеги ёки кўмакчилар билан келган шаклларда) воситасиз тўлдирувчи ва ҳолни фарқламайди. Чунончи: “Мен китобни жавондан олдим/жавонга қўйдим”, “Қўлини чўнтагига солди” гапларида алоҳида ажратилган бўлакни мутлақо ҳол ёки воситасиз тўлдирувчи деб баҳолашни талаб қилиш, табиийки, сунъийликка олиб келади. Шунинг учун, хусусан, тест топшириқларида бундай “қалтис” топшириқлардан сақланиш лозим. Тилимиздаги ижодийликни, вазифалар кенглигини ўқувчиларга ҳам етказиш зарур.

Алоҳида таъкидлаш лозимки, амалдаги дарсликларимиздаги мунозараталаб ўринлар санаб ўтилганлар билан чекланмайди. Дарсликларимиз бир-бирига зид талқинлар — бир-бирини инкор этадиган таърифу шарҳлардан, эски (1940—90) ва янги (1999 йилдан кейинги) талқинларнинг ара-

Тоғ ҳамиша маҳобати, сирлилиги, гўзаллиги билан одамзотда ғайрат уйғотган. Киши тоғ олдида ўзини ожиз, ёлғиз сезади. Қачонки тоғ қудрати, қувватиға яқинлик туйса, англаса, уйғунлик мақомиға ўтса, қўрқув ўрнини муҳаббат эгаллайди. Ғайрати сирга ошнолик йўлларига бошлайди. Шу сабабли ҳам дунёдаги барча халқларда тоғ тангрининг макони сифатида қаралган, талқин этилган. Тоғ ернинг маркази, киндиги жойлашган ҳудуд, дунё дарахти ўсувчи манзил, кўк ва ер остига олиб борувчи тилсимли йўлга макон, деб қаралган. Туркий халқларда Асқартоғ, қадим юнонларда Олимп тоғи фикримизни тасдиқлайди.

Халқимиз орасида кенг ёйилган айтм, мақолларга диққат қаратайлик: “Тангрининг жамолини кўрмоқчи бўлсанг тоққа бор”, “Тангрининг қудратини кўрмоқчи бўлсанг, тоққа бор”, “Бахил бўйга боргунча, қарамлик тоққа бор”. Бу мақол ва айтмлар мазмуни ўзбек халқи ишонч-эътиқоди, қадим дунёқарашларида тоғ муқаддас саналиб, тангрининг, аждодлар руҳининг макони сифатида қаралганлигини далиллайди. Ота-она-ни суянган тоғим, дейиш шунчаки қиёс эмас. “Алпомиш” достонида Қўнғирот элдан аразлаб, кўчиб кетаётган Бойсарининг:

Асқар тоғин бошин
чалганлар туман,
Энди менинг бунда
турмоғим гумон.
Қалмоқ элга мен
кетарман бул замон,
Қариндошлар эшит
айтган сўзимни... —

деб қуйиниши замиридаги Асқартоғ ота юртнинг рамзий образи бўлиб келмоқда. Асқартоғ бошининг туман чалиши — Бойсарини учун ота юртнинг бегона бўлганига ишорадир. Алпомишнинг етти ёшга кирганида кенган воқеага диққат қилайлик: “Алпинбий бобосидан қолган ўн тўрт ботмон би-ринчдан бўлган парли ёйи бор эди. Ана шунда Ҳакимбек шул ўн тўрт ботмон ёйни қўлига ушлаб, етти яшар бола кўтариб тортиди, тортиб қўйиб юборди. Ёйнинг ўқи яшиндай бўлиб кетди. Асқартоғнинг катта чўққиларини юлиб ўтди, овозаси оламга кетди”. Ҳакимбекнинг Алпомиш номини олишига сабаб бўлган бу воқеада ёй ўқининг Асқартоғ чўққиларини юлиб ўтиши, Ҳакимбекнинг ҳали жиловланмаган, тарбия ўзанига тушмаган жисмоний кучи аждодлар руҳини безовта қилганлигига ишорат бермоқда.

Достонларда Асқартоғ бевосита эпик макон мазмунида келувчи ўринлар ҳам анча.

Масалан:
Бу ёғи Асқарнинг бели,
Паст ёғи Ҳовдақнинг қўли,
Қайдан келдинг, етим бачча?

Шу сабабли ҳар бир нуқтадан тимсол излаш ўзини оқламайди. Лекин анъанавий шакл олган шеърини тақропларда Асқартоғ, умуман, тоғ образи рамзий маънолар таъийди:

Қори йўқ,
тумансиз тоғда бел борми,

Баҳор бўлса,
боғда очилган гул борми,
Бек Гўрўғли тилла
жомни кўтарди,
Шул косани олиб ичар
ул борми?

Сафаркосага талабгор чиқиб, қўйилган мушкул шартни бажаришга чоғланган мард, фақат ис-так, орзуга таяниши эмас, балки уни қўлаб турувчи — “қорли, туманли, буюқ белли тоғ”га — қудратли ҳомий эранларга эга, ўзи — “боғда очилган гулдай” камолга етган, кучга тўлган, тадбирли, им-кониятга ишонган бўлиши керак. Гўрўғли шундай эрни истаб сафаркосани тақлиф этмоқда. Қуйидаги: “Асқартоғдай эдингларда, қирларим”, “Мунов тоғнинг терскай бети туманлар...”; яна бир мисол: “Ёмғирда эманмас тоғларнинг тоши, Не савдони кўрмас одамнинг боши” каби шеърини формулалар ҳам имуққига эга.

“Алибек билан Болибек” достонида келган тоғ мадҳи бу образ билан боғлиқ тасаввур, тушунчаларга янада аниқлик киритади:

ячи, қўриқчи, ёмон-ликларни, ёвузликни ҳайдовчи сифатида англаган”, деб ёзган. “Гўрўғли” достонида қаҳрамоннинг бутун тақдирини, ибтидо ва интиҳоси тоғ тасаввурларига чамбарчас боғлиқ келиши олимнинг фикрини тўлиқ тасдиқлайди.

Фолклорнинг барча жанрларида тоғ образининг маъно қамро-ви бевосита ёки билвосита ўнну тасаввурлар, эътиқодий қарашларга уланади. Ўзбек халқ лирик кўшиқларида қўлланилувчи тоғ образи рамзий маъноларининг туб асослари ҳам ушбу дунёқараш, тушунчаларга боғланади.

Шу кўринган қора тоғнинг,
Суварли оқар сойда.
Биз мунда ғарибликда,
Ота-онамиз қайда?

Қўшиқда тоққа қора сифати бе-рилган. Лирик қаҳрамоннинг ота-онасини сўраши, тоғ сувининг сой-

Сақизинчи мақола

...Сансан тоғларнинг
подшоҳи,
Бузуқларнинг қадамгоҳи,
Жами азизлар арвоҳи,
Али манзилларинг сенинг.
Жами ваҳши маконисан,
Гул тоғининг султонисан,
Чилтонсўхбат кўргонисан,
Файзу футуҳларинг сенинг...

Қора тоғнинг бошидан
кўч келади,
Қора йўрга селкиллаб
бўш келади.
Қариндошдан айрилган
ёмон бўлар,
Қора кўздан мўлтиллаб
ёш келади.

Ушбу ўландаги қора тоғ рамзининг маъноси юқорида келтирилган қўшиқдаги тоғ образи имуқ-кига уйғун.

Толем бўлса эди,
Ёнган чирок ўчармиди?
Мен суянган тоғлар
Ости билан кўчармиди?

Бу тўртликда тоғ ифодалаётган поэтик маъно вафот этган яқин-ларга тегишли эканлигини, аниқловчи — “ёнган чирок ўчармиди” мисраси ойдинлаштиради. Чунки халқ ўртасида “чирок ўчди” ибора-си асосан марҳум кишига нисбатан айтилади. Қўшиқдаги “тоғ-нинг ости билан кўчиши” мотиви эса, вазият билан маъно қамровини кенгайтириб, кечинмага, воқе-ликка мос мазмун олади. Қуйида-ги тўртликда лирик қаҳрамон:

Баланд тоғлар
ости билан кўчдимми?
Дўсти душман сўзига
ёр учдимми?
Бўйларига лойиқ
чопон пичдимми?
Оёқ қўйиб юзга,
биздан кечдимми?
Сен айрилдинг, мен
ҳам сендан айрилдим, —

Қўшиқда тоққа қора сифати бе-рилган. Лирик қаҳрамоннинг ота-онасини сўраши, тоғ сувининг сой-

Халқ кўшиқларида қўлланилув-

чи бешқа ўзақ рамзлар қатори тоғ образи ҳам турлича, муайян бир тургун шаклга кирган аниқловчи-ларга эга. Аниқловчилар асосида келиб чиқувчи рамзий маънолар ўзаро кесимида.

1. Тоққа чиқши. Қўшиқда ай-тилади:

Баланд тоққа чиқдим мен,
Йўл топиб тушарманми?
Сизнинг учун куйдим мен,
Муродга етарманми?

Маҳбуба ошигини кўнглининг султони деб билди. Ишонч, ихти-ёрини унга топширди. Лекин ошиқнинг кейинги хатти-ҳаракат-лари унинг дилида шубҳалар уй-ғотмоқда, айрилиқ қўйига тушиб, қўйиб қолишдан чўчимоқда.

Бу баланд тоғ учига,
Чикса тушолмайдки киши.
Ёр(и)га жазман бўлса,
Кўнгил узолмайдки киши.

Бу тўртликда ҳам лирик қаҳра-моннинг ўзи истаган кишига кўнгил боғлаб, истак ва орзулари оламида қоврилиб қолганлиги қўйланган.

Тоққа чиқдим тол учун,
Тўрғай боласи бор учун.
Икки оёқни урдим,
Фойдаси йўқ ёр учун.

Жавобсиз қолган муҳаббат ба-дий ақс этган ушбу қўшиқда ҳам маъно тизгини тоққа чиқиш рам-зий бирикмасида турибди. Талқин этилган мисоллар кўрсатмоқдаки, тоққа чиқиш рамзий бирикмаси “кўнгилдаги кишига муҳаббат” маъносини ифодаламоқда.

2. Тоғда юриш:

Тоғдаги юрган кийикка,
Мен нечун занжир солай?
Сен кишининг ёри бўлсанг,
Мен нечун кўнгил қўйай?

«Тоғдаги юрган кийик» — се-гани билан қовушган кишидир. Лирик қаҳрамон: «Мен ўз истагим, хоҳишим деб, тоғида — ҳимоячи-си, бошида паноҳи бор кишига ёмон кўз билан қараб, гуноҳ қилишдан қўрқаман. Кишининг ёрига қандай кўнгил қўйай?» де-моқда.

Мен юраман тоққа,
Қамчи урдим отга,
Сен мени десанг, ёрим,
Берма кўнглингни ётга!

Бу ўринда қўшиқ қаҳрамони: “Сенинг меҳринг менга мадад, куч бермоқда, мен ҳам сенга — муро-димга етишиш учун қаттиқ бел боғладим, аҳдим — аҳд! Сен ҳам ўзига кўнгил берма”, деб севги-си учун жону жаҳонини қурбон этишга шай эканлигини изҳор

4. Тоғдаги каклик. Бир қанча тўртликларда тоққа каклик обра-зи аниқловчи бўлиб келади. Халқ сергап, сир сақлашни билмайдиган, ўринли, ўринсиз тинмай га-пирувчиларга нисбатан “каклик-дай кўп сайрайди” деб айтади. Қўшиқларда каклик образи ифо-даловчи аниқлама ана шу айтм мазмунига яқин келади:

Тоғларда тўла каклик,
Мен ёрим билан гаплик.
Ҳовлида қўришганда
Уйнаб қулишган гаштлик.

3. Тоғдаги қор, ел, туман:

Кўринган қора тоғда,
Кеча-кундуз ёғди қор.
Айрилиб кетай десам,
Кичикликдан тутган ёр.

Тоғда кеча-кундуз ёққан қор, ишонган ёри, тақдир қўшган ки-шисидан келган озорлардир.

Баланд тоғ устида
эримайди қор,
Атрофида айлансам,
қарамайди ёр.
Қараса-қарамаса,
не парвойим бор?
Менга ҳам топилар
ўзим тенги ёр.

Ошиқ-маъшук орасига тушган совуқлик, араз кечинмалари ба-ланд тоғ устида эримай ётган қор рамзий бирикмаси замирида борлигича, бутун зиддиятлари билан акс эттирилган.

Эрисин, тоғларнинг
қори эрисин,
Ҳар киши суйгани билан
қарисин.
Ҳеч кишининг ҳижрон
бузмасин тусин,
Орзу-армонининг айтсам
барисин,
Сен айрилдинг, мен ҳам
сендан айрилдим.

Айрилиқнинг аччиқ шаробини тотган кишининг: “Эрисин тоғ-ларнинг қори эрисин”, деб айт-ган тилаги муқобилида “Ҳар киши

суйгани билан қарисин” истаги икки орадаги айрилиқ сабабларига ойдинлик киритади. Келти-рилган мисоллар кўрсатмоқдаки, тоғдаги қор севишганлар юраги-га чўккан дард, ҳасрат, совуқлик-ларнинг рамзий ифодасига ай-ланмоқда. “Тоғ бошида ел эсиши” рамзий бирикмаси ҳам “тоғдаги қор”га яқин поэтик маънога эга.

Тоғ бошида ел эсиб,
Ҳайрона қилди арчани.
Бу замон қандай замон,
Вайрона қилди барчани.

“Тоғдаги туман” ифодаловчи рамзий маъно ҳам “... қор, ел”га уйғун келади.

Тоғнинг боши тумансиз,
Кўриб қолиб қўймайсиз.
Қачонгача юраман,
Бир ваъдани бермайсиз?

Тоғ бошидан туман кетганлиги қиз томонинг йиғит жўнатиши ло-зим бўлган совчиларга розилик беришга тайёр эканлигидир. Ле-кин маҳбуба йиғитнинг қатъят-сизлигидан шикоят қилмоқда.

4. Тоғдаги каклик. Бир қанча тўртликларда тоққа каклик обра-зи аниқловчи бўлиб келади. Халқ сергап, сир сақлашни билмайдиган, ўринли, ўринсиз тинмай га-пирувчиларга нисбатан “каклик-дай кўп сайрайди” деб айтади. Қўшиқларда каклик образи ифо-даловчи аниқлама ана шу айтм мазмунига яқин келади:

Тоғларда тўла каклик,
Мен ёрим билан гаплик.
Ҳовлида қўришганда
Уйнаб қулишган гаштлик.

Лирик қаҳрамон ўзи ва севиш-гани ҳақида турфа гап-сўзларни эшитди(тоғларда тўла каклик). Лекин у эл оралаган гап-сўзлар-ни севган кишиси ёйганлигига ишонмай, иккиланмоқда. Висол-нинг тотли онларини арзимас ҳавасларга алмашган кимсага дуч келдим, деб ўйлагиси келмайди. Кўнгил яна висол соғинчи билан ўртанади.

Иккинчи бир мисол:

Мен ўзим кичик боғда,
Каклик боқар эдим тоғда.
Бойваччага сотдилар,
Мен қолдим алам-доғда.

Лирик қаҳрамон кўнгил берган кишиси билан аҳдлашган, ваъда бериб, ваъда олган, “гап-сўзлик” бўлган эди. Лекин уни бойвачча-га сотиб, доғда қолдиришди. Келтирилган тўртликларда “тоғдаги каклик” рамзий бирикмаси ифо-далаётган поэтик маъно “ишонч қозонган, идеал деб анланган киши билан бўлган гап-сўз”га тўғри келади.

Умуман, ўзбек халқ лирик кўшиқларида қўлланилувчи тоғ образи барча ўзақ рамзлар қато-ри муайян матнда лирик қаҳрамон ҳаёти, ўй-кечинмалари, туйғула-рини ифодалашда турли рамз аниқловчилари ёрдамида ўз по-этик доирасининг маъносини кен-гайтирган. Бу ҳолат қўловчи кўнглининг тилмочи бўлиши қўшиқнинг янада бадий мукам-мал, таъсирли бўлишини таъмин-лаган.

Шомирза ТУРДИМОВ,
филология фанлари доктори

Фойдали мунозара

(Давоми. Боши 8-бетда.)

лаштиришлардан ҳам холи бўлиши зарур. Булар-нинг айримлари (жумладан, ўз бажарувчиси, “эга”-си бўлган равишдош ва сифатдошларнинг кесим сифатида баҳолалиши мумкин эмаслиги) ҳақида “Мунозара”да ҳам аниқ фикрлар билдирилган. Шун-дай ҳолатлардан айримларини санаб, касбдошларимиз ва олимлар диққатига ҳавола қилсак:

8-синф дарслигининг 42-дарс материалларидан мисол келтирамиз: “Феъл кесим қуйидаги қўри-нишларга эга: ...равишдош билан ифодаланган кесим. Уй эгаси дастурхонни меҳмон олдида ёзгун-ча, Фотима ҳам барқашани олиб келди (С.А.). Бу ҳолатда ёзгунча шаклини кесим вазифасида кел-ган деб баҳолаш ўринсиздир. Буни “Мунозара”да муаллиф ҳам таъкидлаган.

Тилимиздаги қўша гапларнинг таснифи ҳами-ша мунозараларга сабаб бўлган, ҳозир ҳам шун-дай, буни олим-муаллиф ҳам таъкидлайди. Лекин она тили таълимида қўша гапларнинг ҳар хил му-нозараларга асос бермайдиган таснифи ҳам бўлган. 1999 йили тасдиқланиб, амалга жорий қилинган “Она тили” дастурида қўша гаплар 1) тенг боғловчили қўша гаплар, 2) эргаштирувчи боғловчили қўша гаплар, 3) юкламали қўша га-плар, 4) нисбий сўзли қўша гаплар, 5) фақат оҳанг воситасида боғланган қўша гаплар каби бир асос-да — фақат боғловчи воситасига қўра тасниф этил-ган эди. Бундай тасниф анча қулай ва энг муҳими, ўқувчиларнинг олдинги синфларда ёрдмчи сўзлар ҳақидаги билим ва қўникмаларига таянар, уларни тақомиллаштирар, тиниш белгиларини ишлатиш қўникмаларини мустаҳкамлар эди. Нега 2008 йил-дан кейин қўша гаплар таснифида 1940—90 йил-ларда қўлланилиб, катта мунозараларга сабаб бўлган эскича тасниф — боғланган қўша гаплар, боғловчисиз қўша гаплар, эргаш гапли қўша га-плар каби турларга ажратиш қайта тикланди? Бун-дай тасниф ўз вақтида беасос инкор этилмаган эди-ку!

Аввало, боғловчисиз қўша гап бўлиш мумкин-ми? Гап таркибида боғловчи туркумига мансуб сўз бўлмаслиги мумкин, лекин қўша гап таркибидаги содда гаплар бир-бири билан маъно, талаффузда — оҳанг, ёзувда — тиниш белгилари воситасида боғланмайдими?!

Иккинчидан, қўша гапларни ажратиш асосла-ри бу таснифда ҳар хил:

а) боғловчи туркумига оид сўзнинг иштироки/иштирок этмаслигига қўра (боғловчи ва боғлов-чисиз қўша гаплар);

б) қўша гап таркибидаги содда гапларнинг ўзаро синтактик муносабатига қўра.

Ваҳоланки, 6-синф учун “Она тили” дарслигининг “Тўплам ва тасниф” мавзусида муаллифлар бир тас-ниф фақат бир асос(белги)га таяниши мантикий талаб эканини алоҳида ўқтирадилар, лекин “ман-тиқсиз” таснифни дарсликка олиб қирадилар?!

Учинчидан, умумий ўрта таълим мактабларининг 9-синфи учун ҳам, академик лицейларнинг 3-бос-қичи учун ҳам дарсликлар бош муаллифи профес-сор Низомиддин Маҳмудов бўлгани ҳолда нега мактаб дарслигида қўша гапларнинг эски (1940—90-йиллардаги) таснифи “тикланиб”, лицей дарс-лигида боғловчи воситаларга қўра мантикий из-чил таснифи сақланган? Р.Сайфуллаева, Б.Менг-лиев ва бошқаларнинг олий таълим учун вазирик томонидан тасдиқланган “Ҳозирги ўзбек адабий тили” (Тошкент, “Фан ва технология”, 2010) дарс-лигида ҳам қўша гапларнинг маъзур изчил тасни-фи берилган. Таълимнинг узвийлиги нуктаи наза-ридан бундай ҳолни қандай баҳолаш керак?

Ўзбек миллий маданияти фаҳри бўлган “Қутадғу билиг”да “Боши келди хайрининг, сўнги келгуси” шох мисраси бор. Севимли газетамиз ҳамма учун бе-ҳад фойдали, хайрли ишни бошлади. Энди уни ри-вожлантириш, янги-янги мунозарау сўхбатлар билан мустаҳкамлаб бориш лозим. Умид қиламизки, бошланган хайрли иш давом этади ва дарсликларимиздаги таъбни хира қиладиган чалқашликлар тузатиб борилади. Аслида, дарсликлар ҳам шу та-риқа ҳар бир қайта нашрида мукаммаллашиб бо-риши табиий.

Шоира ВОХИДОВА,
Бухоро ВПҚТМОИ катта ўқитувчиси,
Насиба ҲАМРОЕВА,
Когон туманидаги 10-умумтаълим мактаби
ўқитувчиси

БАТАФСИЛ МАЪЛУМОТЛАР

Ўқувчининг қизиқишига мос касб-хунарни танлашига кўмаклашмоқда

Халқимизда азал-азалдан боланинг бирор касб-хунар эгаси бўлиб вояга етишига катта эътибор қаратилган. Бу анъана мустақиллик йилларида давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Эътиборлиси, ёшларимизни умумий ўрта таълим мактабларининг 9-синфини битирганларидан сўнг ўрта махсус, касб-хунар таълимига йўналтиришда мактаб жамоаси, ота-оналар, касб-хунар коллежлари, маҳалла фуқаролар йиғинлари бир тан, бир жон бўлиб фаолият юритмоқда.

Маълумки, ўқувчиларнинг касбга қизиқишини шакллантириш мураккаб психологик-педагогик жараён. Мазкур жараёни амалга оширишда, айниқса, ўқитувчининг роли ва хизмати бекиёс. Аввало ўқитувчи ўқувчининг қобилиятини тўғри баҳолай олиши ва шунга кўра йўналтириши лозим. Касб-хунар коллежларида «Очиқ эшиклар куни», «Касб фестивали» каби тадбирларни ўтказиш ва жараёнда кўргазмалар, фотостендлар уйғунлигини таъминлаш ҳам катта аҳамият касб этади.

Тошкент автомобиль ва йўллар касб-хунар коллежидан ўтказилаётган бундай тадбирларда умумтаълим мактаблари битирувчилари яратилган шароитлар ва мавжуд мутахассисликлар билан ақидан танишмоқдалар. Коллежда ташкил қилинган консултиватив марказ ходимлари ўқувчилар ва ота-оналарига йил давомида тегишли маслаҳатлар бериб келмоқда.

Коллеж томонидан тайёрланган буклетларнинг тақдим этилиши шу ерни ўзидаёқ битирувчининг қатъий қарорга келишига хизмат қилаётир. Мазкур буклетларда ўқувчиларнинг ўқиш даврида турли кўрик-танловлардаги иштироки, автомобиль ҳайдашни ўрганиш жараёнидан фотосуратлар акс этган.

Коллежнинг умумтаълим мактабларига бириктирилган ҳар бир вакили ўша мактабда ўтказилган касбга йўналтириш бўйича йиғилишларда иштирок этади. «Касб маҳорати» республика кўрик-танловда биринчи ўринни олган коллеж ўқувчиси билан ўтказилган учрашув мактаб битирувчиларида катта таассурот қолдирди, ҳавас уйғотди. Айниқса, коллеждаги «Автотранспорт воситаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш» йўналишига қизиқувчилар кўп.

Коллежда бешта мутахассислик бўйича техник ходимларнинг тайёрланиши, бу мутахассисликлардан ташқари В ва ВС тоифадаги ҳайдовчи, авточилангар бўлиб етиштишлари мазкур ўқув юртида таълим олиб, касб-хунарли бўлишни истовчи ёшларимизнинг сони йилдан-йилга ортиб боришида асосий омил бўлмоқда.

Дилфуза РАСУЛОВА,
коллеж директорининг маънавият ва маърифат ишлари бўйича ўринбосари
Шавкат ЁҚУБОВ,
коллежнинг матбуот хизмати раҳбари

Мозийга назар ташласак, қадимда кимё ва биология фани тил таълими билан яхлит ўрганилган. Чукүрроқ ўйлаб қаралса, таълим жараёнида уларни ўзаро боглиқ ҳолда ўргатиш орқали юқори самарадорликка эришиш мумкин. Дейлик, ўқувчига кимёдан маъруза тайёрлаш ва-зифаси юклатилади. У топшириқни бажаришда кўплаб грамматик хатоларга йўл

лекулар таълимот», «Модда массасининг сақланиш қонуни», «Авагадро қонуни» мавзуси ўтилаётганда ўқувчиларнинг тарих фанидан билимларини интерфаол усулда си-наб кўриш фойдадан холи бўлмайди. Бунда қонунни кашф қилган олим яшаган давр маданияти, давлат тузилмалари хусусида савол-жавоб уюштирилса, ўқувчиларнинг фикр доираси кенга-

Ta'kid

ўрганишса-да, кимёвий белгиларини билишмайди. Негаки, математика фани ўқитувчиси ҳисоб-китобни рақамлар ёрдамида бажаришга эътибор қаратиб, формулалар билан ишламайди. Молекуляр физика бўлимида ўрганиладиган модда микдори электролитик дис-

ФАН ЎҚИТУВЧИЛАРИ ҲАМКОРЛИГИ

Ўқувчиларнинг фикрлаш доирасини янада кенгайтиради

кўяди. Агарда фақат кимё фани нуктаи назаридан қараб, бошқа камчиликлардан кўз юмсақ, бефарқлигимиз билан ўқувчига зиён етказамиз. Шундай пайтда ҳеч бир камчиликни кўздан қочирмай, ҳар бир ёшга тўғри йўл кўрсатиш, керак бўлса, она тили фани ўқитувчиси билан ҳамкорликда нуқсонларни бартараф этишимиз лозим. Тўғрироғи, бир-бирини тўлдирувчи фанлар ўзаро боглиқ ҳолда ўрганилса, кўплаб тушунмовчиликларнинг олди олинади.

Кимё фанидан «Атом мо-

йиб, кашфиётларни келтириб чиқарган ижтимоий шарт-шароитлар ҳақида хулоса чиқариш малакаси ҳам шаклланади. Қолаверса, ҳар икки фанга оид маълумотларни ёдига сақлаб қолиш хусусияти юксалади.

Кимё фанини биология, физика, математика фанларисиз тасаввур этиш қийин. Бирор модданинг аввал табиатда тарқалиши тушунтирилиб, кейин кимёвий хоссалари ўрганилади. Тезлик, масса, вақт каби ўлчов бирикларини ўқувчилар дастлаб математика фанида

социјланиш тушунчаси кимё фанида ҳам бор. Шу боис фан ўқитувчилари ўзаро келишиб, яқин мавзуларни ҳамкорликда ўқиши мақсадга мувофиқдир. Айниқса, кимё ва физика фанларини ўрганишда ҳамкорлик жуда зарур ва ниҳоятда самарали бўлиши тайин. Бу жараёнинг юқори самара беришини ўз фаолиятимда кўп кузатганман.

Сайёда ДЎРМОҶОВА,
Термиз ахборот технологиялари ва маъшиий хизмат касб-хунар коллежи ўқитувчиси

Избоскан агросаноат касб-хунар коллежидан бугун тўққиз йўналишда 1417 нафар ўқувчи тахсил олмоқда. Таълим муассасасида қишлоқ шароити имкониятларини инобатга олган ҳолда бухгалтерия ҳисоби, аудит, тикув-трикотаж ишлаб чиқариш, дастгоҳлик графикаси, бошланғич таълим ва ўсимликшунослик, компьютер, транспорт воситалари мутахассисликлари бўйича кадрлар тайёрланмоқда.

Коллежда ўқувчиларнинг олган билимларини амалиётда мустаҳкамлаш мақсадида 4 гектарлик майдондан унумли фойдаланилаёпти. Одатда юқори натижа амалий кўникмалар ёрдамида шаклланади. Шу сабабдан

Kollejlar hayotidan

Коллежда ўқув-тарбия жараёнини узвийликда назорат қилиш учун ишчи на-

зорат тизими ишлаб чиқилган. Бунда билим савияси, кўникма ва малака маҳорати нафақат ўқувчилар орасида, балки педагоглар жамоасида ҳам рейтинг тизими асосида баҳолаб борилади. Чунки дарс самарасини ошириш бир томонлама масала эмас. Мажбурий ўтилган дарс ҳеч қачон ўқувчига ҳам, ўқитувчига ҳам манфаат келтирмайди. Дарс сифатини ошириш учун уни қизиқарли тарзда ташкил этиш, ўқувчилар эътиборини тўғри йўлларида қидириш лозим. Бундан борада педагоглардан тинимсиз изланиш талаб этилади. Янги педаго-

НАТИЖА АМАЛИЙ КЎНИКМАЛАРДА ШАКЛЛАНАДИ

ҳам аграр соҳадаги янгиликларни ўқувчилар билан биргаликда тажрибада синаб кўриш ташкил этилган. Коллеж ҳудудида Хитой юқори технологияси усулида иссиқхона қурилиб, лимон, помидор ва бодринг кўчатлари парвариш қилинаётган эди. Бу йил Мустақиллигимизнинг 22 йиллигига «Ekan niholim bilan ulg'ayaman» тadbiri доирасида интенсив бог ташкил этилди. Коллеж ўқувчилари ва ўқитувчиларидан иборат жамоа биргаликда мевали ҳамда манзарали дарахт кўчатлари ўтказди. Энди эса барча ўз ниҳолини парваришлаш ҳаракатида.

Агар қулоқ билан эшитиш 15 фоиз, кўз билан кўриш 80 фоиз ахборотни ёдда сақлаш имконини берса, жараёнда бевосита иштирок этиш натижасида бу кўрсаткич 100 фоизга етади. Ўқувчилар билан ишлашда уларни меҳнатга ўргатиш, янгилик яратишга интилишини кўллаб-қувватлаш, таълим-тарбия жараёнидаги энг самарали усуллардан бири экани исботланган.

Орифжон СИДДИКОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЁШЛАРНИНГ ИШ ЖОЙИ ТАЙИН

Навоий техника-иқтисодиёт касб-хунар коллежидан ёшларни барқарор иш билан таъминлаш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Коллежни жорий йўл йилида 9 мутахассислик бўйича 1061 нафар ўқувчи тамомлайди. Тегишли йўналишлар бўйича пухта билим эгаллаган ёшлар коллеждаги устоналарда, ишлаб чиқариш амалиётида тажрибали педагоглар, малакали ходимлардан устоз-шогирд тизими асосида амалий сабоқ олган. Битирувчилар «Навоийазот», «Навоийавтосавдо», «Электротримёзавод», «Навоий халқаро аэропорти», «Навоийдон-маҳсулотлари», «Аскомжтранс» каби корхоналар билан тузилган уч томонлама шартномаларга мувофиқ доимий иш ўрнига эга бўлади.

Суратда: Навоий техника-иқтисодиёт касб-хунар коллежидан.

Тоҳир ИСТАТОВ (ЎЗА)
олган сурат.

БОЛА ВА КОМПЬЮТЕР

ўзаро муносабатда қандай йўл тутмоқ керак?

Болаларнинг компьютер саводхонлигини ошириш замон талаби. Айниқса, ёшга татбиқ мавсумида масала янада долзарблашади. Хўш, бу борада ота-оналар нималарни билиши керак? Компьютер бола интеллекти, руҳияти ва саломатлигига қандай таъсир кўрсатади?

— Бошланғич синф ўқувчиларининг компьютер саводхонлигини оширишда АКТ, мультимедиа воситалари, электрон дарсликлар, видео-лектор ва вебкамралардан фойдаланиш яхши самара беради, — дейди Тошкент шаҳридаги 90-умумтаълим мактабининг информатика фани ўқитувчиси Бахтиёр Каримов. — Бола компьютерни техник қурилма сифатида англаши, хусусан, таркибий қисмлари — монитор, принтер, клавиатура, сичқонча бажарадиган вазифаларни билиши ва тушунарга эга бўлиши керак. Фарзандларимизнинг компьютер саводхонлигини оширишда мактаб ва оила ҳамкорлиги катта аҳамиятга эга. Дарсда берилган билимлар асосан уй вазифалари ёки боланинг бўш вақтида шуғулланидиган машғулотлари орқали мустаҳкамланади. Ота-она фарзанди учун фойдали электрон дастурлардан, анимацион маҳсулотлардан бохабар бўлиши мақсадга мувофиқ. Мультимедиа умумтаълим дастурларини ривожлантириш маркази томонидан миллий эртақлар асосида яратилган мультфильм ва турли ўйинларни топиш керак. Мисол учун, «Ур тўқмоқ», «Зумрад ва Қиммат» каби эртақлар, миллий мақом ва халқ қўшиқларининг электрон шаклларида фойдаланиш мумкин.

Мутахассислар фикрича, ўқувчи 7—12 ёшгача информатиканинг асосий тушунарларини осон ўзлаштириши ва амалий малакаларини тез эгаллайди. Компьютердан оқилона фойдаланиш саломатликка салбий таъсир кўрсатмай, балки бола шaxsнинг эволюцион ривожланишига олиб келади. Қолаверса, ўқувчининг ижодий тасаввурини бойитиб, янги билимларни осон ўзлаштиришига ёрдам беради. Аксинча, ушбу тараққиёт маҳсулидан фойдаланишда меъёрга амал қилмаслик бола саломатлиги ва психологиясига салбий таъсир кўрсатади.

— Компьютер қаршисида узоқ муддат ўтириш кичик мактаб ёшида-

ги болаларнинг саломатлиги ва руҳий ҳолати учун хавф туғдиради, — дейди Саломатлик ва тиббий статистика институти Тошкент шаҳар филиали мутахассиси Азизбек Низомов. — Уларнинг электрон воситалари билан ишлаши учун кун давомида икки соат етарли. Ҳар 15 дақиқадан сўнг дам олиш ёки жисмоний машқ бажариш лозим. Бошланғич синф ўқувчилари эса 15—20 дақиқа етарли. Бунда оралиқ масофа 45 см бўлиши керак. Битта монитор учун хонадаги майдон сатҳи 9-10 метр квадратни ташкил қилиши, яъни компьютерлар орасида 1-1,5 метр бўш жой бўлиши меъёрий талаблардан саналади. Бу тартибга риоя қилмаслик оқибатида кўз ёшланиши, кўз қорачиги ва кўз олмалари кизариши мумкин. Шунингдек, боланинг пешона соҳасида оғриқлар, қўл қафтларида эса ноҳуш сезгиларнинг пайдо бўлиши, бармоқлар увишиб қилиши ва тез чарчаш кузатилади. Қолаверса, компьютер ҳосил қилган электромагнит нурланиш сочининг тўкилиши, тери қуришига сабаб бўлади. Электростатик моддаларнинг ҳамда майда чанг зарраларининг терининг очиқ қисмларига тушиши ҳам турли аллергия касалликларини келтириб чиқаради. Бу хавфнинг олдини олиш учун хона ҳавосини тез-тез алмаштириб, полини хўл мато билан артиб туриш лозим. Хонанинг вентилация тизими соз бўлиши, мониторга ёруғлик тушмаслиги ҳам муҳим, албатта. Аквариум ва кактус гуллари магнит нурини ўзига тортиш хусусиятига эга, шунинг учун уларни ҳимоя воситаси сифатида қўллаш тавсия этилади. Бундан ташқари, компьютер билан махсус стол ва стулда ўтирган ҳолда ишлаган маъқул. Баъзилар уй шароитида бунга эътиборсиз қарайди. Бола стулнинг орқасига суянган ҳолда ўтириб, елкани эркин тутиши аҳамиятлидир. Табиий мевалардан тайёрланган шарбат ичиш электромагнит нурлар таъсирини камайтиради.

Dolzarb mavzu

қолади. Агар компьютер олдида кўп ўтирилса, умуртқа поғонасининг қийшайиши кузатилади.

Мактаб соатлари ҳисобига айрим умумтаълим мактабларида информатика фанини ўқитишни эрта бошлаш тажрибаси қўлланилди. Ўзбекистон педагогика фанлари илмий тадқиқот институтидаги «Кичик мактаб ёшидаги болаларнинг компьютер саводхонлигига ўргатишнинг дидактик имкониятлари ва методологияси» мавзусидаги илмий тадқиқот иши шу масалага қаратилган. ЎзПФИТИ илмий котиби, педагогика фанлари номзоди Муяссар Диванова бу борада шундай дейди:

— Мамлакатимизда бошланғич таълим жараёнида компьютердан фойдаланиш бўйича тажрибалар мавжуд бўлиб, ҳозир ўқув муассасаларидаги тўғрақларда ўқувчиларнинг компьютер саводхонлиги оширилмоқда. Фақат бунда аниқ ва мукамал дастур асосида ўқувчи саломатлигини муҳофаза қилиш, уларнинг ёш хусусиятини назарда тутишга эътиборли бўлиш керак. Хусусан, қўшимча соатларни орттириш ҳисобига кичик ёшдаги мактаб ўқувчиси-

га бериладиган ўқув юкмасининг кўпайиб кетишига ҳам йўл қўйиб бўлмайди. Бинобарин, бошланғич таълимнинг муаммоларидан бири боланинг ўйин фаолиятидан кескин тарзда ўқув фаолиятига ўтишидир. Бу борада барча талабларга амал қилган ҳолда АКТдан фойдаланиш ўқувчи билимини мустаҳкамлайди. Компьютер боланинг таълим олишга қизиқишини ошириб, маълум маънода рағбатлантиради, ўқув топшириқларининг мураккаблик даражасини энгишига ҳам ёрдам беради. Қолаверса, дарс жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш мавзунини ўқувчига етказиш муддатини ундан бериға қисқартириш имконини яратди.

Бола қобилиятли ва ўта ишонувчан бўлгани учун буйруқларни осонликча бажаради. Бу даврда электрон манзиллар орқали атрофдагилар билан кўпроқ мулоқотга киришиш, ўйинлар билан машғул бўлиш, янгидан-янги фикр-ғояларни эшитиш унга кучли руҳий таъсир ўтказиб, содда тасаввурларини ўзгартариши мумкин. Шунинг учун оилада, мактабда болаларнинг ахборот билан ишлаш маданиятини шакллантириш ҳамда психологик савиясини ривожлантириш аҳамиятлидир. Босини, фарзандларимиз техникани «бир мўъжиза» сифатида эмас, кенг доирадаги манбалардан хабардор бўлиш учун восита деб тушуниши, ундан оқилона фойдаланиши керак.

Шоира БОЙМУРОДОВА,
«Ma'rifat» мухбири

КЕЛАЖАК САРИ ҚАДАМ

«Ассалом, она юрт — тонглар ўлкаси» — тонгги сафланиш. Ўқувчилар ижодидан кўргазма. Гуруҳларча деворий газеталар танлови. Очиқ дарслар. «Туркистон» газетаси ижодий жамоаси, вилоятдаги ижодкорлар ва халқ депутатлари вилоят кенгаши вакиллари билан учрашув. Ёш қаламашлар мушоираси. «Зулфияхоним издошлари» — Зулфия номидаги Давлат му-

кофотига номзодлар ижоди билан танишиш. Спорт мусобақалари. Битирувчиларга диплом топишириш маросими...

Булар — яқинда Тошкент вилояти педагогика коллежини да бўлиб ўтган «Ватан, сенда унган чечак — келажакмиз»

мавзусидаги тадбирлар сценарийсидан бир шингил. Ҳаммаси режалаштирилгандек бўлди. Эрталабдан коллеж ҳовлисига йиғилган ўқувчилар бугун таълим маскани ҳар қачонгидан ҳам ўзгачароқ эканини сезиб туришарди. Ўқувчилар ижод намуналаридан иборат кўргазма ва гуруҳларча деворий газеталар танлови барчани ўқиб ва излашга ундагани рост. Ниҳоят, хор дирижёрлиги, анъанавий ижрочилик фанларидан очиқ дарслар бошланди. Кейин фортепиано, дирижёрлик, халқ чолгулари бўйича кўргазмалар дарслар. Коллеж устaxonасидаги амалий машғулот. Уларнинг барчасида ўқувчилар — асосий ижрочилар. Ўқитувчилар эса бугун ёш дўстларининг фанларга муносабати ва тайёргарлиги аъло даражада эканидан мамнун.

Бу орада таклиф этилган меҳмонлар ҳам келиб, машғулотларни кузатиш учун ўқув

хоналарига киришди. Инглиз тили фанидан ёш педагоглар икки гуруҳни бирлаштириб дебат асосида дарс ўтаётди. Нутқ ўстириш фанининг бугунги мавзуси «Болаларни ҳар томонлама баркамол этиб тарбиялашда бадий адабиётнинг аҳамияти» деб белгиланибди. Ўтган машғулот такрорланганидан сўнг ўқитувчи янги дарс мавзусининг ҳар бир сўзини «ўзиб» олиб, ўқувчилардан унга изох сўрапти: «Бола ким?», «Ҳар томонлама» нима дегани?, «Баркамол»га изох беринг. «Бадий адабиёт нима?..».

Адабиёт дарсида «Билим-донлар», «Зукколар» ва «Ижодкорлар» гуруҳларига бўлинган ўқувчилар «Зинаманина», «Бошқотирма» каби ўйинлар асосида фанга доир билимларини мустаҳкамлашарди.

Учрашувда сўз олганлар юртимизда ёш авлодга қаратаётган юксак эътибор, ҳу-

сусан, ўрта махсус, касб-хуна таълими муассасаларида яратилган шарт-шароитлар ва ёшларнинг шунга муносиб тарзда илм-фан сирларини пухта эгаллаб, мақсад сари интилишлари кераклигини таъкидлашди.

Меҳмонлар орасида коллежни муваффақиятли битириб, ҳаётда ўз ўрнига эга бўлиб бораётган ёшлар ҳам бор. Коллежнинг Мусиқа кафедраси ўқитувчилари ва ўқувчилар томонидан ижро этилган куй-қўшиқлар учрашувга алоҳида руҳ бағишладди.

Тадбир сўнгиди коллеж битирувчиларига дипломлар топирилди.

— Кўриб турибсиз, ўқувчиларимиз жуда қизиқувчан ва ғайратли, — дейди коллеж директори А. Режабоев. — Улар қайси мутахассисликни эгаллашларидан қатъи назар, энг муҳими, шу юртга керакли инсон бўлиб етишсин. Барчамизнинг асосий мақсадимиз — шу.

Б. ФАЗЛИДДИНОВ

Б.РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

«Бола катталарга нисбатан турли шарт-шароит ва қийинчиликларга мослашувчан бўлади. Фақат у билан муносабатга киришишда энг тўғри йўлни аниқлаб олиш керак. Зарур бўлганда унга маълум бир талаб ва чегаралар қўйиб борилса, кўзланган мақсадга осонликча эришилади». Ушбу фикрлар Япония таълим тизими асосчилари Наказ Тодзю ва Каибара Экиенга тегишли. XVII асрда пайдо бўлган мазкур таълим тизими бугунги кунда анча замонавийлашиб, Шарқий Осиёда жойлашган ушбу давлатнинг қудратини намоён этиб, дунё миқёсида тутган ўрнини мустаҳкамлаб турибди.

Ўзаро ҳурмат — умумий қоида

Япониянинг ҳар бир мактабда синфхоналар эшигида шундай эслатмаларни ўқишингиз мумкин:

- Ичкарига киришдан олдин 2-3 марта эшикни аста тақиллатинг.
- Ўқитувчи руҳсат бергач, ичкарига кириб, кечирим сўраб, гап бошланг.
- Мақсадингизни қисқа ифода этинг.
- Сўхбат якунлангач, кечирим сўранг.

синфда ўқишни истамаган яна 3 нафар ўқувчининг исм-фамилияси ёзилган сўровномани топширишди. Бу талаблар кейинги ўқув йилида инобатга олинад.

Мамлакатда ўқувчиларнинг кийинишига ҳам катта эътибор берилади. Масалан, асосий (7—9-синфлар) ва юқори ўрта мактаб (10—12-синфлар) ўқувчилари расмий кийим кийишга мажбурлар. 1—6-синф ўқувчилари эса эркинрок кийинишлари, бироқ уларнинг

Xorijda ta'lim

ҚАТЪИЙ ИНТИЗОМ ВА ТАЛАБ

Япон мактаблари муваффақиятлари асосидир

Бошланғич таълим — энг муҳим босқич

Мамлакатда 12 йиллик мактаб таълимининг тенг ярми бошланғич таълим хиссасига тўғри келади. Ўқишнинг илк кунлари болалар оналари билан бирга мактаб бўйлаб саёхат ўтказишади. Болаларга мактабдаги ўқув предметлари тўғрисида тушунчалар берилади. Партда қандай ўтириш, қай тартибда портфелни қулай жойлаштириш каби амаллар кўрсатилади. Уларга бу даврда саломлашиш, хайрлашиш, дарсни тинглаш, савол ва жавоб бериш қонун-қоидалари ҳам ўргатиб борилади.

Кунчиқар юрт фарзандлари 6 ёшдан бошланғич мактабга боради. Илк даврда ўқувчиларни қобилиятига қараб синфдан-синфга кўчириш ёки қолдириш, қучли ва кучсиз гуруҳларга ажратиш маън этилган. Саноқли хусусий мактаблардагина айрим гуруҳларда математика ва инглиз тили фанлари чуқурлаштирилган ҳолда ўқитилади. Болалар мактабга мослашиб олгач, турли характердаги, лаёқати ва иқтидори берибидан фарқ қиладиган ўқувчилар 5-6 нафардан иборат гуруҳларга бўлинади. Ҳар бир гуруҳда етакчилар ҳамда паст ўзлаштирувчи ўқувчилар аниқлаб олинади.

Мактабларда ўқитувчилар ўқувчиларни қаттиққўшлик билан бошқариши, уларга зуғум ўтказиши қатъий тақиқланган. Шовқин солаётган болаларни тинчлантириш учун ўқитувчи овозини баланд кўтармайди, аксинча, босқичлик билан қўшни хонадагиларнинг

ишлагига ҳалақит беришга ётганини тушунтиради. Шу йўл билан ўқувчиларни нафақат ўзини, балки ён-атрофдагиларни ва ҳатто тенгдошларини ҳам ҳурмат қилишга ўргатади. Гуруҳлардаги ҳар қандай келишмовчиликнинг тезда бартараф этилиши, берилган топшириқларнинг гуруҳлар ўртасида ўзаро иноқликда бажарилиши ўқитувчи маҳоратини белгилаб беради.

Мамлакатда ўқув йили 240 кун давом этади. Бу муддат умумжаҳон стандартга мос келмас-да, япон ўқитувчилари, айниқса, юқори синф ўқувчиларига уй вазифаларини кўпроқ бериб, уларни уйда ҳам кунига 5-6 соатдан дарс қилишга ундайди. Ота-оналар ҳам фарзандларининг таълим-тарбиясига катта масъулият билан ёндашади. Улар болаларининг уй вазифаларини ўз вақтида бажаришини қатъий назорат қиладилар. Фарзанди касал бўлиб дарс қолдирса унинг ўрнига мактабга бориб, барча ўтилган мавзуларни ўрганиб келиб, болаларига тушунтириб беришга ҳам вақт топишади.

Бугунги тезкор замонда автомобиллар ва телевизор шовқини, ука-сингилларнинг тўполони болаларнинг дарс қилишига ҳалақит беради. Аммо японлар мазкур муаммога ҳам ечим топишган. Улар боланинг дарс тайёрлашига қулай шароит яратиш мақсадида ёғоч уйча ясаган. Улар электр чироғи билан ёритилган, ташқи шовқинлардан ҳимояланган. Ота-она фарзанди то уй вазифасини бажармагунча, ундан чиқишга изн бермайди.

• Синфдан чиқиб, эшикни секин ёпинг.

Мактабда каттаю кичик ана шу қоидаларга қатъий амал қилад.

Шунингдек, аксарият мактабларда 1-синф ўқувчилари 6-синф ўқувчиларига бириктириб қўйилади. Шу йўсинда уларнинг ҳар бири ўқиб даврида алоҳида ҳимоячига эга бўлади. Бу анъана бошланғич синф ўқувчиларининг мактабга мослашиши учун жуда зарур. Дарвоқе, синф ўқувчилари бир-бирини исм-фамилияси ёки шунчаки исмини айтиб чақирishi мумкин. Аммо ўқитувчининг фамилиясига ҳурмат маъносиди «кун» қўшимчасини қўшиб мурожаат этиши лозим. Болалар ўзидан юқори синфда ўқиётган ўқувчиларга мурожаат этганда эса, уларнинг фамилиясига «сан» ҳурмат қўшимчасини қўшиб гапириши одат тусига кирган. Бу қоидаларни ҳеч қайси ўқувчи, ҳатто, синф сардорлари ҳам бузишга ҳаққи йўқ. Шунингдек, мактаб ўқувчилари учун бошқа кўплаб қоидалар ҳам белгилаб қўйилган. Масалан, қизларга пardo-андоз қилиш, турли тақинчоқлар, ҳатто соч тўгнагичларидан фойдаланишга ҳам рuxсат берилмайди. Болалар мактабга қимматбаҳо буюм олиб келиши натижасида ўқувчиларнинг ўғрилиқ қилишига замин яратилиши ота-оналарга атрофлича тушунтирилади.

Ўрта мактабда эса ҳар йили синфлардаги ўқувчилар ўрни алмашиб туради. Ўқув йилининг сўнгида ўқувчилар мактаб директорида биргаликда ўқишни хоҳлаган 3 дўсти ҳамда бир

мактаб ўқувчиси экани сезилиб туриши лозим. Кунчиқар юртда 1-синф ўқувчиларига узокдан кўзга ташланадиган сариқ рангдаги кепкалар тарқатилади. 2-синфдан бошлаб эса улар икки хил рангдаги бош кийимларига эга бўлишади. Бирдан ёз, иккинчидан киш мавсумида фойдаланишади. Мазкур бош кийимлари автомобиль ҳайдовчиларини ҳушёрликка чорлайди. Шу боис кўча-кўйда ўқувчилар ўртасидаги қоидабузарларни аниқлаш ҳам унчалик қийинчилик туғдирмайди. «Бир болага етти қўшни ота-она» деганларидек, маҳаллий аҳоли ўқувчилар хатти-ҳаракатида ноодатийликни сезса, бу ҳақда мактаб раҳбариятига тезда хабар қилад. Қоидабузарларга нисбатан тегишли чора кўрилади. 1-2 ҳафта ёки бир ойгача катта танаффус вақтида спорт залдан фойдаланиш тақиқланиши ёки жазонинг бошқа турлари қўлланилиши мумкин.

Нодавлат мактаблар — пуллик, аммо...

Японияда мактаб бинолари, синфлар ва спорт заллари бир хил ТИП асосида лойиҳаланган. Жиҳозланиши ҳам бир хил. Маълум сабабларга кўра, шаҳардан кишлоқ мактабига кўчиб ўтган ўқувчи таълим муассасалари ўртасидаги фарқни деярли сезмайди. Бу ҳолат болаларнинг янги муҳитга тезда мослашиб кетишига замин яратлади.

Ҳар кунги асосий дарсларни тамомлаган аксарият болалар пуллик мактабларга катнайди. Бундай мактаблар «дзюку» (меҳнат мактаби) деб номланиб, уларга бошланғич мактаб ўқувчиларининг 6 дан 1 қисми, ўрта мактаб ўқувчиларининг ярми, юқори мактаб ўқувчиларининг эса деярли барчаси боради. Улар куннинг биринчи ярмида олган билимларини мустаҳкамлаб, таълимнинг кейинги босқич имтиҳонларига тайёрланадилар. Мамлакатда ўртача

иш ҳақи 300 минг иенни ташкил этади ва шу боис, ота-оналар ойига 20 минг иенни фарзандининг қўшимча дарслари учун сарфлашга оғринишмайди.

Японияда биринчи синфдан то охириги синфгача ўтиш имтиҳонлари бўлади. Унчалик кенг тарқалмаган нодавлат мактаблар ҳам фаолият кўрсатади. Фарзандининг зўриқишини истамаган баъзи ота-оналар шу турдаги мактаблар хизматида фойдаланиши мумкин. Аммо бу турдаги таълим муассасаларини битириб чиққан ёшлар ишга жойлашишда, жамиятда ўз ўрнини топишда бир қатор қийинчиликларга дуч келади. Бунга яхши намуна бўлган аксарият ота-оналар фарзандини тартиб-интизом кучайтирилган, талаб юқори бўлган мактабларда ўқитишни истади. Европа таълим стандартларидан фарқли бўлган япон таълимининг ўзига хос жиҳатларидан бири ҳам шу бўлса керак: Европада энг яхши мактаблар пуллик бўлса, японларда «юки енгил» мактабларда таҳсил олиш учун пул тўланади.

Япония мактаблари ўқишдан ташқари вақтларда ҳам ўқувчиларнинг юриш-туриши, тарбияси ҳамда хавфсизлигига жавобгардир. Шу боис ҳам ҳар бир япон ўқитувчиси кенг ваколат берилганки, улар зарурат туғилганда, ўқувчининг оилавий муносабатларига ҳам аралашади. Масалан, ҳар бир ўқувчининг турар манзилини билиш ҳамда улар учун энг хавфсиз транспорт воситаларини белгилаш ҳам ўқитувчи зиммасида. Дарвоқе, Японияда ўқувчилар ўртасида велосипеддан фойдаланиш кишлоқ жойларида анча оммалашган бўлса, шаҳарда тирбандликлар сабаби тақиқланган.

Умуман олганда, Шарқий Осиёдаги ушбу мамлакат мактабларида бола тарбиясида ота-онадан кўра, ўқитувчининг тутган ўрни юқори.

Отабек ОТАЁРОВ тайёрлади.

ИНФЕКЦИЯЛАР
ДЕПРЕССИЯГА САБАБ

Даниялик бир гуруҳ олимлар ўтказган тадқиқот давомида гриппга чалинган беморларда ҳам руҳий мувозанат бузилиши ҳамда депрессия ҳолати кузатилиши мумкинлиги маълум бўлди.

Инсон организмда гематоэнцефалитик, яъни қонда мавжуд бўлган зарарли кимёвий бирикмалардан марказий асаб тоаларини ҳимоя қилувчи тўсиқлар мавжуд бўлиб, улар бош миёяни ташқи салбий таъсирдан асрайди. Организмнинг турли даражада яллиғланиши ёки унга инфекция тулиши натижасида эса ушбу ҳимоя воситасининг фаолияти бузилиши кузатилади. Оқибатда вирусли касалликлардан фориг бўлгандан кейин ҳам инфекциялар организмда сақланиб қолади.

Олимларнинг сўзларига кўра, ҳар бир инсон ҳаёти давомида ошқозон ёки тери инфекциялари касаллигидан азият чекади. Бу Даниянинг 3 миллион аҳолиси ўртасида 1997–2012 йиллар давомида ўтказилган илмий-амалий тадқиқотлар натижасида ўз тасдиғини топган. Мутахассислар инфекцияларнинг ёйилиши миёга таъсир қилиб, ҳатто унинг издан чиқишига сабаб бўлиши мумкин, деб ҳисоблашмоқда.

Бундан ташқари, ҳар уч оламнинг бирида бирор инфекция касаллигидан даволангач, сиқилиш, тушкунлик ҳолати ривожлангани кузатилади. Экспертларнинг фикрича, инфекция бевосита миё фаолиятига таъсир қилади ва феъл-атвор билан боғлиқ муаммоларни келтириб чиқаради. Агар инфекциянинг ёйилиши даражаси жиддий бўлса, у ҳолда стационар шaroитда даволаниш талаб этилади.

ТИШ ЭКИБ ЎСТИРИЛАДИ

Яқин келажакда стоматологлар тushgan тishлар ўрнига 10–15 йилга кафoлатланган янги тishларни екish имконига эга бўладилар. Бу ҳақда Лондон қирoллик коллежи илмий ходимлари маълум қилган.

Мутахассислар томонидан мазкур йўналишда олиб бoрилган аввалги тажрибалар кўпхаражатлиги ва клиник шарoитда қўлланишга мўлжалланмагани боис ўзини оқламаганди. Олимлар навбатдаги тажрибалар давомида тishни ўстириш учун катта ёшли киши милкидан олинган эпителиал тўқималарни сичқоннинг мезенхимик ҳужайралари билан чатиштиришди. Ҳосил бўлган тўқималар комбинацияси кемирувчиларда синаб қўрилганда уларда чатиш-

Шарпнинг таъкидлашича, мезенхимик ҳужайраларни фақатгина ақл тish ўртасидаги бўшлиқни тўлдирib турадиган ва нервлар туташадиган юмшоқ тўқималар таркибидан олиш мумкин. Шарп бир кун келиб мазкур янги технология кекса ёшдагилар ўртасида кенг оммаланган имплантант тishлар ўрнини босади, деган фикрда.

ҲАМЁНБОП «ОЛМА»ЛАР

Pegatron компанияси Apple iPhone ва iPad mini иккинчи авлодининг арзон нусхаларини ишлаб чиқаришга буюртма олди. Бу ҳақда «DigiTimes» нашрида хабар берилади. Яқин кунларда ҳамёнбop уяли алоқа воситалари учун мўлжалланган эҳтиёт қисмлари ишлаб чиқарилиши мумкин.

Эҳтиёт қисмларини қабул қилиб олиб, йиғишни режалаштираётган Pegatron компанияси мазкур телефонларнинг илк нусхалари тақдимиотини шу йилнинг август ойида ўтказишни режалаштирган. Аниқланишича, бундай телефонлар елим қoбиқ ҳамда 8 мегапикселли камерага эга бўлиб, кейинги йилнинг бошларида 5 хил рангда сотува чиқарилади.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, Apple iPhone ва iPad mini иккинчи авлод телефонлари кўпчиликлда катта қизиқиш уйғотган. Бироқ уни сотиб олишга ҳар кимнинг ҳам қурби етмайди. Шу боис мазкур уяли алоқа воситаларининг имкон қалар асл хусусиятлари сақлаб қoлинган ҳолда ҳамёнбop нархларда ишлаб чиқарила бошланиши «Apple» компаниясининг жаҳон бозорида тутган ўрнини янада мустаҳкамлаши кутилмоқда.

С.СИРОЖИДДИНОВА ва
О.ОТАЁРОВ тайёрлади.

ТАБИАТНИ АСРАЙЛИК!

Ҳар бир инсон зиммасидаги вазифаларни сидқидилдан бажариши учун масъулиятни чуқур ҳис этиши лозим. Шу маънода, туну кун фаолият олиб бoраётган ёнгин хавфсизлиги ходимларидан ҳам «ёзни иссиқ, кишни совуқ» демай, фидойиларча ишлаш талаб этилади.

Ёнгин билан боғлиқ ҳодисалар барча фаслларда содир этилишини инobatга олсак, улар зиммасидаги масъулият янада ошадди. Кузги-қишки мавсумда ҳазонрези, газ ва электр ускулаларидан нотўғри фойдаланиш, ба-

ҳор ва ёзда қуриган ўтлар, чиқиндиларнинг кўпайиши ёнгинга сабаб бўлади.

Бугунги кунда баҳор ёмғирларида ўсиб, кўзни қувнатган майсалар, қуёшнинг тафтида қовжираб қуриган ўтларга айланган. Улар ўз вақтида ўрилмаса катта ташвишларга олиб келиши мумкин. Шаҳримизнинг маҳалла, мавзе ва кўчаларидаги қуриган ўтлар ва шох-шаббалар ўз вақтида тозаланмаса турли нохуш ҳолатлар келиб чиқиши мумкин.

Хусусан, биргина Ҳамза туманида

ўтган ойлар мобайнида 62 та ёнгин ҳодисаси содир бўлиб, уларнинг аксарияти айнан очик майдондаги шох-шаббалар ва қуруқ ўтларни ёки ёбoриш оқибатида юзага келган. Бу каби кўнгилсиз ҳодисаларнинг қайта такрoрланмаслиги учун эса ёнгин хавфсизлиги қoдаларига барчамиз риоя қилишимиз керак.

Ғайрат РАСУЛОВ,
Ҳамза тумани ИИБ ЁХБ
8-ҲҲО катта муҳандиси,
кичик сержант

Янги Зеландияда қарийб 30 минг хонадоннинг электр таъминотисиз қолишига сабаб бўлган кучли қор бўронидан жабрланган ёки қурбон бўлганлар ҳақида ҳозирча аниқ маълумотлар тарқатилмаган.

Канаданинг мушакбозлик маҳсулотларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган фабрикасида келиб чиққан ва икки хизматчининг умрига зoмин бўлган ёнгин сабаблари мутахассислар томонидан ўрганилаётгани ҳақида хабарлар тарқатилган.

Канаданинг Альберт провинциясида қарашли Калгари шаҳарчасида кучли ёмғир ёғиши натижасида юзага келган сел тошқини туфайли сув остида қолиши мумкин бўлган 100 минг нафарга яқин аҳоли эвакуация қилинган, дея хабар беради «The Vancouver Sun» манбаси.

Британияга қарашли Истборн шаҳарчасидаги мактаблардан бирининг математика ўқитувчиси Жерем Форрест 14 ёшли Меган Стэммерс исмли ўқувчини Францияга олиб қочганликда айбланиб, Қирoллик суди томонидан жиноий жавобгарликка тортилган.

Эпицентри Фивиццано шаҳри ҳудуди дея ҳисобланаётган ҳамда таъсир кучи Италиянинг шимолидаги шаҳарларга ҳам сезилган, магнитудаси 5,2 баллик ер қимирилаши натижасида жабрланганлар ва талафот кўрганлар сони ҳақида ҳали аниқ маълумотлар йўқ.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон

ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ ТИЗИМИ КАДРЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ
ВА УЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ИНСТИТУТИ ВАКАНТ ЎРИНЛАРГА ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

№	Кафедралар	Кафедра мудирилари	Профессорлар	Доцентлар	Катта ўқитувчилар
1.	“Педагогик технологиялар” кафедраси	-	-	-	2
2.	“Менежмент ва информатика” кафедраси	1	1	1	1

ТАНЛОВГА ҚАТНАШИШ УЧУН ҚУЙИДАГИ
ҲУЖЖАТЛАР ТАҚДИМ ЭТИЛИШИ ЛОЗИМ:

1. Директор номига ариза (кафедра мудири, декан, директорнинг ўқув ва илмий ишлар бўйича ўринбосари имзоси).

2. Ходимларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа.
3. Олий маълумоти тўғрисида диплом (илова билан), илмий даражаси, илмий унвони ҳақида диплом нусхалари.
4. Илмий ишлар рўйхати.
5. Малака оширганлиги тўғрисида гувоҳнома.
6. Охирги уч йиллик фаолияти ҳисоботи (ўқув, илмий-услубий, илмий-тадқиқот, ташкилий-услубий, маънавий-маърифий ишлар).
7. 2 дoна расм.

Танлов муддати газетада эълон қилинган кундан бошлаб 30 кун.

Ҳужжатларни қуйидаги манзилга топширишингизни сўраймиз: Тошкент шаҳри, Олмазор тумани, Талабалар шаҳарчаси, Зиё кўчаси, 76-уй. Умумий бўлим.

Тел: 246-90-49.

ИСТЕЪДОДШУНОС

Ўзбекистон Миллий университети кафедраси мудири, профессор Ботир Қодировнинг ҳаёт йўлига назар солсак, яхшилик ва эзгулик улашиб келаётган катта олим, эл-юрт хизматида ҳормай-толмай изланаётган ижодкор сиймоси намоён бўлади.

Улуғ машойихлар — Термизийлар туپроғида таваллуд топган Ботир Қодиров талабалик йиллариданоқ инсон руҳиятини, унинг сирли оламини ўрганиш, уни талқин қилиш орқали ҳақиқат йўллари қидиришга бел боғлади. Инсонни билишнинг минг бир йўллари билан бўлган тиббиёт ва психология бу йўлда унга мададкор бўлди. Изланувчан йигит 1961—1967

ди. Ёш шифокор амалиёт билан педагогикани бирга олиб бориб, Термиз давлат педагогика институти (ҳозирги университет)да умумий психология фанидан талабаларга сабоқ бера бошлади. Қизиқarli ва мазмунли маърузалари билан жамоа эътиборига тушди. 1973 йили мақсадли аспирантурага имтиҳон топшириб, «Мия савияси ва психик фаолликнинг баъзи хусусиятлари» мавзусидаги тадқиқот ишида қобилиятлар, лаёқатларнинг психофизиологик механизмларини очишга ҳаркат қилди. Психофизиологиянинг фундаментал тадқиқотларига тегишли бу иш

Ustoynoma

йилларда Самарқанд тиббиёт институти муваффақиятли тугаллади. Шу билан бирга у невропатология курсида ўқиб, қўшимча мутахассисликка ҳам эга бўлди. Институтнинг психиатрия кафедраси тўғаракларида фаол иштирок этиб борди. Изланувчан, истеъдодли талаба сифатида вилоят невропатолог ва психиатрлар жамиятига аъзо бўлди. Ўз даврининг машҳур шифокор-психиатри А.Зайцев, Ж.Назирова, А.Раздольский бошчилигида илмий-тадқиқот, тиббий излашлар олиб борди.

Самарқанд тиббиёт институти 1967 йили тугаллаб, Сурхондарё вилояти психоневрология диспансери шифокор-психиатр сифатида ўз фаолиятини бошла-

ди. Соҳада янги йўналиш эди. Номзодлик тадқиқотининг давоми сифатида «Ўсмирлар лаёқатларининг табиий асослари» номи билан докторлик ишнинг ҳам тез орада ёқлади. Ҳар икки ишда ҳам электроэнцефалография методи орқали психологик тадқиқотлар олиб борилди. Бу жараёнда қобилият ва истеъдоднинг шаклланишида мотивлар, лаёқатлар, интилишларнинг мия механизмлари таъсири кўрсатиб берилди.

Профессор Ботир Қодиров ҳозирги кунда Ўзбекистон Миллий университетида кафедра мудири сифатида фаолият кўрсатмоқда. Ўзи каби ёшлигидан илм йўлини танлаган йигит-қизларга ўз билим ва тажрибаларини ўргатиб келмоқда.

Зебо АХРОРОВА,
педагогика фанлари номзоди

2013—2014 ўқув йили учун умумтаълим мактабларининг 6-, 7-синф ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлаш мақсадида Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказилган 3-MRT-ЯН-2013-рақамли Тендер савдоларида ғолиб бўлган иштирокчилар рўйхати

Лот рақами	Қўлланма номи	Тили	Синфи	Адади	Ғолиб наشريётлар номи
1	Ўзбек тили	рус ва қардош тиллар учун	6	78 984	"Янгийўл полиграф сервис" МЧЖ
	Ўзбек тили (Ўқитувчилар учун методик қўлланма)	рус ва қорақалпоқ тилларда		1 768	
2	Ўзбек тили	рус ва қардош тиллар учун	7	72 973	"Ўқитувчи" НМИУ
	Ўзбек тили (Ўқитувчилар учун методик қўлланма)	рус ва қорақалпоқ тилларда		2 349	

ЯНГИ НАШР БЎЙИЧА ТЕНДЕР САВДОЛАРИДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН ТАКЛИФНОМА

Тендер тартиб рақами: 4-MRT -ЯН-2013

Тендер номи: Дарслик ва ўқув қўлланмаларни янги нашр этиш юзасидан тендер савдолари.

Буюртмачи: Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги.

Манзил: Тошкент шаҳар, 100159, Мустақиллик майдони, 5-уй.

Молиялаштириш: Давлат бюджети ва Республика мақсадли китоб жамғармаси маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Мазкур тендер савдоларида дарсликлар ва ўқув қўлланмаларни нашр этиш учун наشريётлар таклиф этилади.

Тендер савдоларида янги ташкил этиш (бўлиш, қўшиш ва ҳоказо), тугатиш ёки банкротлик босқичида бўлмаган, давлат реестрида рўйхатга олинганга олти ой муддатдан кам бўлмаган, шартномаларни бажармаганлиги учун судга тортилмаган, дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмаларни нашр этиш билан шуғулланиш учун лицензияга эга бўлган ҳамда илгари вазирлик билан тузилган шартномалар бўйича мажбуриятларни тўла бажара олган наشريётлар қатнашиш ҳуқуқига эга.

Қатнашиш буюртмачига шартномани бажариш имконияти ва малакаси борлигини тасдиқловчи ҳужжатларни такдим этиши ва мазкур ҳужжатлар тендер ҳужжатининг иккинчи бобида келтирилган талабларга тўлиқ жавоб бериши лозим.

Янги нашр этиладиган дарсликлар ва ўқув қўлланмалар ҳамда уларнинг адади куйидаги жадвалда берилган:

Лот рақами	Дарсликлар ва ўқув қўлланмалар номи	Таълим тили	Ўзуви	Адади	Маҳсулот бир донасининг максимал нархи (сўм)
6-синф					
1	Русский язык	Ўзбек	кирилл	423 021	2 112
		қорақалпоқ	кирилл	10 256	
		қозоқ	кирилл	6 024	
		тожик	кирилл	7 909	
		қирғиз	кирилл	850	
		туркман	кирилл	911	
	Русский язык (Ўқитувчилар учун методик қўлланма)	Ўзбек	кирилл	25 039	1 911
		қорақалпоқ	кирилл	754	
7-синф					
2	Русский язык	Ўзбек	кирилл	422 317	2 107
		қорақалпоқ	кирилл	10 046	
		қозоқ	кирилл	5 589	
		тожик	кирилл	7 929	
		қирғиз	кирилл	876	
		туркман	кирилл	911	
	Русский язык (Ўқитувчилар учун методик қўлланма)	Ўзбек	кирилл	25 039	1 911
		қорақалпоқ	кирилл	754	

Тендер савдоларида қатнашиш истагини билдирган ва Тендер ҳужжатларини олиш учун талабгорлар 2013 йил 22 июндан бошлаб ҳар куни (шанба ва яқшанба кунларидан ташқари) Тошкент вақти билан соат 10-00 дан 17-00 гача тендер савдоларида тегишли қўшимча маълумотларни Тендер комиссиясининг ишчи органи Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги "Дарсликлар ва ўқув методик адабиётларнинг янги авлодини яратиш" бўлимида (Манзил: 100159, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 5-уй, 319-хона, телефон (+99871) 239-40-83, факс (+99871) 239-40-81 олишлари мумкин.

Тендер ҳужжатлари асосида талаб этиладиган барча ҳужжатлар таклифининг умумий қийматининг бир фоизидан кам бўлмаган закат суммаси (закалат сумма Халқ таълими вазирлигининг қуйидаги махсус х/р 23 402 000 300 100 001 010, ХКМ Марказий банк Бош бошқармаси, МФО: 00014 ИНН: 201 122 919, ш/хр 401

410 860 262 667 950 100 075 002, ИНН: 201 122 808 ОКОНХ 97300 ҳисоб рақамига ўтказилиши шарт) билан бирга 2013 йилнинг 9 июль куни соат 14-00 га қадар Республика таълим марказига топширилиши шарт. Шу вақтдан кечиккан таклифлар қабул қилинмайди. Тендер таклифлари 2013 йил 9 июль куни соат 15-00 да Республика таълим марказида (Манзил: Тошкент шаҳри, Фурқат кўчаси, 174-уй.) барча қатнашчилар вакиллари иштирокида очилади.

Тендер комиссияси Тендер ҳужжатининг I-боб 6-бандида белгиланган тартибда Тендер ҳужжатларига қўшимчалар киритиш орқали таклифлар топширишнинг охириги муддатини узайтириши мумкин. Шундай ҳолатда барча қатнашчиларнинг ҳуқуқлари ўзгарган муддатга мутаносиб равишда ўзгаради.

Буюртмачи қатнашчилар томонидан тендер таклифини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган харажатларга жавобгар эмас.

Умумий ўрта таълим муассасалари учун дарсликлар ва ўқув-методик комплексларни танлов асосида танлаб олиш бўйича танловда ғолиб бўлган дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмалар

РЎЙХАТИ

№	Фан номи	Синфи	Муаллифларнинг Ф.И.Ш.
1.	"Русский язык" таълим давлат тили ва қардош тилларда	6	Гасилова Гулбахрам
2.	"Русский язык" таълим давлат тили ва қардош тилларда	7	Исламбекова Санаат, Яминова Умида, Абдураимова Зульфия

МУНДИАЛНИНГ КАТТА-КИЧИГИ БЎЛМАЙДИ

Ўзбекистон — МДХ ва Болтиқбўйи мамлакатлари орасидаги ягона иштирокчи

Ёшлар ўртасида футбол бўйича кеча Туркияда старт олган XIX жаҳон чемпионатида (21 июнь—13 июль) 20 ёшгача бўлган умидли спортчиларимиз Ўзбекистон шарафини ҳимоя қилмоқда. Хабарингиз бор, ҳамюртларимиз ўрин олган «F» гуруҳида Янги Зеландия, Уругвай ва Хорватия терма жамоалари вакиллари ҳам бор. Эътиборлиси, 2014 йили Бразилияда ўтказиладиган мундиалга бориш учун курашни давом эттираётган асосий терма жамоамиз ҳам йўлланма тақдирини уругвайликларга қарши баҳсда (албатта, Иордания тўсиғидан сўнг) ҳал қилиши эҳтимолга анча яқин...

Ёш футболчиларимиз ўтган йили Бирлашган Араб Амирликлари пойтахти Абу Дави шаҳрида кечган Осиё чемпионатида керакли натижага эришиб, жаҳон чемпионати йўлланмасини қўлга киритганди. Ахмадjon Мусаев шогирдлари майдонда галабага чанқоқлигини намойиш этиб, мураккаб учрашуларда муваффақиятга эришган ҳамда хорижлик мухлису муваххасислар эътиборини қозонганди.

Ўшбу терма жамоамиз сафида 2011 йили Мексикада кечган ўсмирлар ўртасидаги жаҳон чемпионатида қатнашган «кашфиёт»ларнинг кўпчилиги ҳаракатланмоқда. Бу мамлакатимизда Юртбошимиз томонидан болалар спортини, ҳусусан, футболни ривожлантириш

борасида амалга оширилган кенг қамровли ишловлар, янгиланишлар ва бўйёдорликлар ўзининг ширин медаларини бера бошлаганидан дарах, албатта.

Юртимизда болалар спортини ривожлантиришга кўрсатилган эътибор натижаси, махсули ёшларимизнинг, аввало, ҳар томонлама баркамол бўлиб улғайётгани, иродаси мустақамлигига кўринмоқда. Бундан ташқари, навиқрон футболчиларимиз истеъдод ва иқтидор борасида Осиё, МДХ ва Болтиқбўйи мамлакатлари орасида ҳеч қимдан кам эмаслигини, аксинча, устунлигини исботлаётди. Чунки мана сўнгги уч йилдан буён ёшлар ўртасидаги жаҳон чемпионатида МДХ давлатлари орасидан фақат

Ўзбекистонлик ёшлар мундиал ҳавосидан баҳраманд бўлаётгани ҳам қувончимиз, ҳам фажримиздир. Ажабланарлиси, бу йилги жаҳон чемпионатида Лео Месси ва Роналдиньо сингари буюк футболчиларни етиштирган (улар айнан ёшлар ўртасидаги ЖЧда кашф этилган) Аргентина ва Бразилия мамлакатлари ёшлари чиқа олмади.

Ўттиз олти йилдан буён мунтазам равишда — ҳар икки йилда бир марта ўтказиб келинаётган жаҳон чемпионатининг бу йилги баҳсларига йўлланма олган 24 терма жамоа Истанбул, Анталия, Бурса, Газипатеп, Трабзон, Кайсери ва Ризо шаҳарларидаги стадионларда ўзаро куч синашди.

Жаҳон чемпионати қайси ёшдаги футболчилар ўртасида ўтказилишидан қатъи назар сайёрамиздаги энг нуфузли спорт мусобақаси саналади, — деди ёшларимиз устози А.Мусаев журналистларга берган интервьюсида. — Шу боис бу мусобақада энг муносиб жамоалар, энг яхши ёш футболчилар иштирок этиши лозим. Биз доим жамоанинг ички муҳити, тартибини барчасидан устун қўямиз. Ҳозирги таркибимиз айнан жамоавийлиги, жипс-

лиги жиҳатдан рақиблар учун етарлича хавф туғдира олади.

Ахмадjon Мусаевга ёш футболчиларни бир жамоага айлантиришда Алексей Евстафеев, Олим Шокиров каби таниқли мураббийлар ёрдамлашмоқда. Футболчиларимиз орасида Владимир Козак (сардор), 2011 йили Мексикада ўтган ўсмирлар ўртасидаги жаҳон чемпионати иштирокчиси Аббосбек Махматиев, Сардор Раҳмонов, шунингдек, Жамшид Искандаров, Жалолиддин Машарипов, Дийдорон Турсонов, Бобурбек Йўлдошев ва дарвозабонлар Асилбек Омонов, Акмал Турсунбоев, Баҳодир Мирсоатов сингари тиришқоқ футболчилар етарли.

Ўзбекистон ёшлар терма жамоаси кеча Бурсадаги «Отатурк» стадионида машғул ўтказди. Мазкур ўйин-гоҳда «F» гуруҳидан ўрин олган жамоалар: Ўзбекистон—Янги Зеландия (23 июнь, Тошкент вақти билан 20:00да), Хорватия—Ўзбекистон (26 июнь, Тошкент вақти билан 23:00да) баҳслари бўлиб ўтди. Уругвайлик ёшларга қарши кечадаги матч эса Анталия шаҳрида 29 июнь куни соат 20:00да бошланади.

З.ХОЛОВ тайёрлади.

«МАНА, СИЗГА ОПАМ-ОПАМ ГОП»

Футбол бўйича Бразилияда давом этаётган Конфедерациялар кубоги мусобақаси ўзининг қизгин палласига кириб бормоқда. Эътиборлиси, нигерияликларга йирик ҳисобда ютказган таътиликлар бу сафар «қизил фурия» замбарағига дуч келди.

Амалдаги жаҳон чемпионлари Таити терма жамоасини ҳар қанча аяшга ҳаракат қилмасин, барибир якуний ҳисоб йирик кўринишга келди — 10:0. Фернандо Торрес 4та, Давид Вилья 3та гол урган бўлса, Давид Сильва дубль қайд этди. «Маракан»дан Хуан Мата ҳам қўрқ кетмади.

«В» гуруҳининг иккинчи баҳсида Уругвай терма жамоаси нигерияликларни 2:1 ҳисобида мағлуб этди.

Эртага испанлар Нигерия термасига қарши майдонга тушса, Уругвай таътиликларга навбатдаги голлар «маржонини» улаштириш турган гап.

«СЦЕНАРИЙ» ТАКРОРПАНДИ

Баскетбол бўйича Миллий баскетбол ассоциацияси мунтазам чемпионати голиб ва совриндорлари номи аниқланди. Жумладан, «Майами Хит» жамоаси вакиллари бош совринини қўлга киритди.

Майамиликлар бундай шарафга эришгунга қадар «Сан-Антонио Сперс» клуби билан етти марта учрашшига тўри келди. Драматик тарзда ўтган сўнгги ҳал қилувчи матчда бўлажак чемпионлар «Сперс» йиғитларини 95:88 (18:16,

28:28, 26:27, 23:17) ҳисобида енгди.

Мазкур баҳсда энг сармаҳул ўйинчи «Майами» ҳужумчиси Леброн Джеймс бўлди. У 37 очко жамғариш билан бирга 12 бора сарддорлигига очко ишлаши учун аниқ тўп узатди. Шу боис Леброн финал учрашуларининг «Энг яхши ўйинчиси» деб топилди. Ўтган мавсумда ҳам «Майами» чемпиони, Джеймс эса тенгсиз деб топилганди.

ИПК БОР УЧРАШАДИ

Теннис бўйича Истборн шаҳрида ўтказилаётган WTA таснифидидаги халқаро турнир ярим финалчилари аниқланди. Улар орасида даниялик иқтидорли ракеткачи Каролин Возняцки ҳам бор.

Каролин россиялик теннисчи Екатерина Макаровага қарши кечган чорак финал матчида кортга чиқди. Гарчи мусобақа аввалида Каролинча омад кўз ўтирган ва дастлабки сетда Екатеринага 4:6

ҳисобида имкониятни бой берган бўлса-да, қўлган сетларда ташаббусни ўз қўлига олиб, кетма-кет 6:0, 6:3 ҳисобида зафар қўчди ҳамда умумий натижани ҳам ўз фойдасига ҳал қилди.

Энди Возняцки финал йўлланмаси учун америкалик Жейми Хэмттон билан мусобақасига киришди. Эътиборлиси, улар шу вақтга қадар бирор марта ҳам юзма-юз келмаган.

СОВРИН ЭМАС, СОҒПИК МУҲИМ

Британиялик велоспортчи, «Sky» жамоаси етакчиси Брэдли Уиггинс яқинда бошланадиган спорт оламиндаги энг машҳур мусобақалардан бири «Тур де Франс» кўпкунлик велоспортда иштирок этолмайдиган бўлди.

Шу тўғрйли у амалдаги чемпион сифатида «Улкан ҳалқа»даги рейтингини ҳам ҳимоя қилолмайди. Едингда бўлса, Уиггинс май ойида ўтказилган «Жиро д'Италия» кўпкунлик велоспортисидида жароҳат олиб, муддатидан олдин мусобақани тарк этганди.

— Брэдининг жароҳати жиддий ва у «Тур» мусобақаларигача тузала олмайди. Аммо вақт ўлиб, унинг соғайиб, аввалгидек яна етакчи спортчи сифатида мусобақаларда қатнаша олишига умид қиламиз, — дейди «Sky» менежери Дэйв Брайлифорд.

Газетанинг навбатдаги сони 2013 йил 28 июнь жума, куни чиқади.

6 ЁШЛИ ОСИЁ ЧЕМПИОНИ

Исломбек Синдаров Сергели туманидаги «Спорт. Дўстлик. Галаба» шахмат мактабида шуғулланади

Олдин халат берганимиздек, шу кунларда Эроннинг Мозандарон вилоятидаги Сари шаҳрида 6 ёшдан 18 ёшгача болалар ва ўсмирлар ўртасида шахмат бўйича Осиё чемпионати давом этмоқда. Қувонарлиси, мусобақанинг илк кунлик биз учун омадли келди. Ўзбекистон терма жамоасининг энг ёш вакили 6 ёшли Исломбек Синдаров 20 июнь куни бўлиб ўтган 7 турдан иборат рапид мусобақасида барча рақибларини мағлуб этиб Осиё чемпиони бўлди!

— Исломбек мактабимизга 4,5 ёшдан буён қатнайди. Аввалига акиси Жаҳохирга қўшилиб келарди. 5 ёшдан бошлаб шахмат билан жиддий шуғуллана бошлади. Ўтган йил декабрида Ҳиндистонда бўлиб ўтган мактаб ўқувчилари ўртасидаги Осиё чемпионатида тезкор шахмат бўйича 5 ёшгача болалар орасида 2-ўринни олган эди. Мана, бу сафар шоҳсупанинг энг юқори поғонасига кўтарилиб, ўзбек йиғит-қизлари ҳеч қимдан кам эмаслигини исботлади, — дейди унинг устози, Сергели туманидаги «Спорт.

Дўстлик. Галаба» шахмат мактаби мураббийи Сабоҳат Зайниддинова.

Рапид баҳсларида бошқа вакилларимиз ҳам муваффақиятли иштирок этишди. Жумладан, Шаҳноза Турсунова (16 ёшгача қизлар) бронза медалига сазовор бўлган бўлса, Жаҳохир Синдаров (8 ёшгача ўғил болалар) 4-, Бобур Сатторов (18 ёшгача ўсмирлар) 5-, Фариди Хурсанова (18 ёшгача қизлар) 6-ўринни эгаллади.

Қитъа биринчилиги дастурига кўра, кеча стандарт шахмат бўйича 9 турдан иборат мусобақалар бошланган бўлса, 26 июнь куни 7 турдан иборат блиц мусобақаси ўтказилади. Ўзбекистонлик ёш иқтидор соҳиблари ушбу баҳсларда ҳам муваффақиятларга эришиб, Ўзбекистонимиз шахмат ватанларидан бири эканини қитъа миқёсида барчага яна бир қарор эслатиб қўйишларига ишонамиз!

Хусан НИШОНОВ

ИҚТИДОРЛИ БОЛАЛАР — ЮРТ ФАХРИ

Юртимизда таълим тизимида олиб борилаётган янгиланишлар сифат ва самарадорлигининг янада яхшиланиши баробарида, кадрлар салоҳиятини оширишга ҳам туртки бўлмоқда. Бунини Хоразм вилояти Янгибозор туманидаги 24-умумий ўрта таълим мактаби фаолияти мисолида ҳам кўриш мумкин.

Мактабимиз туманда намунавий таълим масканларидан бири сифатида эътироф этилади. Бунга сабаб шуки, билимлар беллашуви ва бошқа мусобақаларда ўқувчиларимиз фаол қатнашиб, мунтазам равишда совринли ўринларни эгаллайди. Мак-

табда ўғил-қизлар турли фанлардан пухта билим олиш билан бирга, туманимиз марказидаги болалар ва ўсмирлар спорт мактабидидаги тўғаракларда мунтазам шуғулланиб, ўз саломатлигини мустаҳкамламоқда.

Мактабимизда таълим

ва тарбия олаётган 518 нафар ўқувчидан 15 нафари белбоғли кураш тўғрисида аъзоси. Улар спорт билан шунчаки шуғулланмай, балки турли мусобақаларда қатнашиб, мактабимиз ва туманимиз шарафини ҳимоя қилмоқда.

Жумладан, мактабимиз ўқувчилари — Оғабек Жуманазаров, Дониёр Бозорбоев ва Равшанбек Рустамов Тошкент шаҳрида жорий йилнинг апрель ойида белбоғли кураш бўйича 1999-2000 йилларда ту-

филган болалар ва қизлар ўртасида бўлиб ўтган республика чемпионатида қатнашиб, фажрли ўринларни эгаллади.

Устозлар бундай ўқувчилардан мамнун. Айни кунларда мактаб ўқувчилари ёзги таътилга чиқишган бўлса-да, спорт тўғрисидаги фаолиятини давом эттирмоқда, бўш вақтларини мазмунли ва мароқли ўтказишмоқда.

З.БЕКЖОНОВА,
шу мактабнинг олий тоифали ўқитувчиси

Китоб миллатнинг ақл кўзини ёритувчи офтобдир!

ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

www.gglit.uz

**Сизга тақдим этилаётган ўзбек ва жаҳон
адабиётининг энг сара намуналаридан баҳраманд бўлинг!**

Телефонлар: (+99871) 241-83-29. Моб.: (+99893) 577-41-81, (+99894) 622-74-41, (+99890) 945-06-06

www.gglit.uz E-mail: iptdgulom@sarkor.uz, info@gglit.uz

Манзилимиз: 100128, Тошкент, Шайхонтохур кўчаси, 86.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYO-
ROV, Farrux JABBOROV (bosh
muharrirning birinchi o'rinbosari),
Husan NISHONOV (bosh muharrir
o'rinbosari), Farhod RIZAYEV,
Nurlan USMONOV (bosh muharrir
o'rinbosari), "Uчитель Узбекиста-
на", Mirzakarim XUDDIYEV,
Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib),
Aleksy CHUKARIN (mas'ul kotib),
"Учитель Узбекистана", Sa'dulla
HAKIMOV.

Gazeta

O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

INDEXS: 149, 150. Г-618.

Tiraj 53313.

Hajmi 4 bosma taboq.

Offset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

"Ma'rifat" dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'yilmalar taqir-
qililmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi—233-
53-14, fan, o'ly va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi—236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi—233-
54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi—233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi—233-76-40, reklama va marketing
bo'limi—233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:

Liliya BINASHEVA,

Malohat TOSHOVA.

Navbatchi muharrir:

Xayrullo ABDURAHMONOV.

Navbatchi:

Jo'rabek JANGIROV.

"Sharq" nashriyot-matbaa

aksionerlik kompaniyasi

bosmaxonasi.

Korxonada manzili:

"Buyuk Taron" ko'chasi, 41-uy

Y'za yakuni—21.20

Topshirildi—21.25